

**Музейны
маркетынг**
у дзеянні — гэта...

С. 2, 12

**Спрэчная тэма:
мастацтва ці
"наколатае"?**

С. 3, 4—5

**На што ўплывае
геаграфія,
а на што — не...**

С. 6

**"Белая Вежа"
засведчыла
і паказала...**

С. 7

**Адкрылі
"...Куфар" —
знайшлі попыт**

С. 13

Замкавы комплекс "Мір".

Белдзяржмузей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі.

Белдзяржмузей народнай архітэктуры і побыту.

Комплекс "Брэсцкая крэпасць-герой".

ТОП-10 МУЗЕЯЎ БЕЛАРУСІ, ЯКІЯ НАВЕДВАЛІ НАЙЧАСЦЕЙ. ХТО Ж УВОЙДЗЕ Ў НОВУЮ ДЗЯСЯТКУ?

С. 2—3

Гэтыя ўстановы прэзентавалі ўласную адметнасць, крэатыўныя і маркетынгавыя знаходкі ўчора ў адмысловым пралогу да II Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі" ў Гомелі. А яго насычаная праграма доўжыцца і сёння...

Фота Юрыя ІВАНОВА

Нацыянальны гістарычны музей Беларусі.

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль.

Нацыянальны Полацкі музей-запаведнік.

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы.

Нацыянальны музей-запаведнік "Нясвіж".

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Менеджар пачынае і ...

**Партнерыят
для выніковай
перспектывы**

У першай палове верасня скіраваліся на Віцебшчыну: у Докшыцкі і Шаркаўчынскі раёны. А шлях да гэтага паўночна-заходняга краю пралягаў, натуральна, праз Міншчыну. Мы пастараліся разнастаіць маршрут, насыціць яго не толькі аглядам ды аналізам работы клубаў, бібліятэк і музеяў. З дадзенай нагоды наўмысна не абмінулі радашковіцкі завод "Белмастацкераміка", пра які "К" пісала апошні разам — ужо і не памятаем, калі. Зазначым, забягаючы наперад, што гэты візіт дазволіў нам па-новаму паглядзець на прафесію майстра-кераміста.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ,
нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Мінскі раён Мінскай вобласці — Докшыцкі і Шаркаўчынскі раёны Віцебскай вобласці — Мінск

Не багі гаршчкі абпальваюць

Так, не багі гліну да ладу даводзяць, а ў дадзеным выпадку — рабочыя завода "Белмастацкераміка". Нам вельмі не хапала ў нашай "калекцыі" менавіта вытворчага буйнамаштабнага прадпрыемства па вырабе твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Адна справа — раённы Дом рамёстваў з арыентацыяй на аматарскае дачыненне да беларускай традыцыі, і зусім іншая — дзяржаўнае прадпрыемства з планавым вядзеннем гаспадаркі, маштабным рынкам збыту ды паточнай вытворчасцю...

Спачатку мы пазнаёміліся з вынікамі працы "Белмастацкерамікі" ў фірмовай заводскай краме, што месціцца побач з заводам. Выбар — надзвычай шырокі, кошты — вельмі даступныя, без нацэнак, як да прыкладу, у Мінску. Таму і пакупнікоў

хапае. Вытворчасць супніц, вазонаў, збаноў, кубкаў, глечыкаў, проста сувеніраў, як мы потым высветлілі, — прыбытковая.

А вось і сам завод. Мы заблукалі б на трох паверхах ды ў шматлікіх пераходах, каб не начальнік цэха № 1 Наталля Нехвадовіч. Яна, яшчэ маладая жанчына, пачынала тут рабочым, дайшла да вышэйшага чацвёртага разраду, ведае да драбніц усё і ўсіх.

— Актуальна супрацоўнічаем з Расіяй, Казахстанам, краінамі Балтыі, — распавяла яна. — Тавар не залежваецца з той прычыны, што за разнастайнасцю ягонага асартыменту і знешняга выгляду ўважліва сочаць нашы мастакі...

Мы пасля наведалі вялізны пакой, дзе сабраны ўзоры прадукцыі, выпушчанай цягам існавання завода (яму ў наступным годзе спаўняецца 75). Відовішка музейнай экспазіцыі

ўражвае мастакоўска-дызайнерскай фантазіяй. Тая сітуацыя, калі вочы сапраўды разбягаюцца...

Паслухаць гліну

На заводзе — толькі тры ганчары, якія рукамі "слухаюць" гліну, інакш кажучы, робяць рэчы ўручную. Ведаецца, чым рукачынныя вырабы адрозніваюцца ад штампоўкі? На ўнутранай паверхні, да прыкладу, глечыка, застаюцца ледзь улоўныя баразёнкі ад пальцаў. Штампаваны ж збанок — унутры гладкі. І каштуе ён танней...

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

Афіцыйна

Удзельнікам і гасцям Другога Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі"

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую вас з адкрыццём Другога Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі".

Захаваў і папулярызацыя нацыянальных каштоўнасцей — высакародная місія музеяў краіны. Кожны з іх штодзень працуе на ніве духоўнага ўзбагачэння беларускага грамадства, фарміравання пачуцця гонару за наш слаўнае гістарычнае мінулае, якое з'яўляецца неад'емнай часткай сусветнай спадчыны.

Неацэнная роля музеяў у справе выхавання гарманічнай і ўсебакова развітой асобы, сапраўднага грамадзяніна рэспублікі. Сёння, калі нам так важна быць разам, значэнне музея як сацыяльна-культурнага інстытута, дзейнасць якога накіравана на падтрымку адзінства народа, асабліва вялікае.

Упэўнены, што ваш форум, які праходзіць пад дэвізам "Музеі і грамадства: ад камунікацыі да ўзаемадзеяння", будзе спрыяць пашырэнню прафесійных сувязей, дасць магчымасць спецыялістам музейнай справы акрэсліць новыя напрамкі ў сваёй рабоце і абавязкова ўнясе свой уклад ва ўмацаванне пазітыўнага іміджу нашай краіны.

Жадаю ўдзельнікам і гасцям форуму добрага здароўя, шчасця і творчых поспехаў.

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [odnoklassniki.ru/group/52156879339702](https://www.odnoklassniki.ru/group/52156879339702)

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас: kultura@tut.by.

Кавярня ў музеі? Спевы пад гітару сярод карцін? Танцы ў музейным дварыку? Сёння гэтым ужо нікога не здзівіш... Усё таму, што правярэнны часам прынцыпы агрэйнага маркетынгу ды менеджменту актыўна выкарыстоўваюцца не толькі ў камерцыйных установах, але і ў арганізацыях сферы культуры. У тым ліку, натуральна, і ў музеях...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Музейны маркетынг у дзеянні

"Кватэрнік" для геданістаў

Кліент, а не наведвальнік

А нядаўна некаторыя айчыныя музейшчыкі нават і не ведалі, што значыць слова "маркетынг", вымаўляючы яго са страхам у голасе. Цяпер жа пра новыя падыходы ў музейнай справе, якія спрыяюць зацікаўленню наведвальнікаў (ці, як модна казаць, кліентаў), гаворыцца шмат і ўсюды. Прычым інавацыйныя падыходы не толькі абмяркоўваюцца, але і ўвасабляюцца.

Днямі на адно падобнае абмеркаванне была запрошана і "К". Праўда, заяўлены міжнародны "круглы стол" з кіраўнікамі і спецыялістамі мемарыяльных літаратурных музеяў Беларусі, Расіі і Літвы пад гучнай назвай "Музейны маркетынг. Асаблівасці пазіцыянавання музея ў сучасным грамадстве" быў зладжаны, хутчэй, у фармаце лакальнай міні-канферэнцыі. Пад час імпрэзы ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, на якой, на жаль, прысутнічаў з дзясятак чалавек, гучалі даклады, пасля выступоўцы адказвалі на пытанні... А вось абмеркавання "актуальных пытанняў прэзентацыі музея і музейнага прадукту ва ўмовах развіцця сучаснага грамадства", пра што паведамлялі арганізатары ў прэс-рэлізе, на жаль, не адбылося...

Але нават у такім фармаце мерапрыемства зацікавіла, у першую чаргу, досведам замежных спецы-

ялістаў. Хаця, трэба прызнаць, і нашы, айчыныя музейшчыкі, што называецца, не спяць у шапку, а актыўна асвойваюць сёння маркетываю "дзялянку" ды ўвасабляюць на практыцы цікавыя і прыцягальныя для наведвальнікаў праекты. І часам робяць гэта так, што ў некаторых пытаннях могуць даць фору калегам з іншых краін...

Гітарысты побач з Коласам

І калі казаць пра такі беларускі досвед, дык адно з цікавых паведамленняў прагучала з вуснаў загадчыка аддзела навуковай прапаганды Музея Якуба Коласа Марыі Казакевіч. Пачала свой расповед спецыяліст, зазначыўшы, што асноўная катэгорыя наведвальнікаў ці не любога айчынага музея, — школьнікі. А вось

"нешкольнікаў" — дзяцей, студэнтаў, сямейных пар ды турыстаў — "зацягнуць" у музейныя ўстановы Беларусі складана... Але ж "коласаўцы" агучваю праблему вырашаюць паспяхова, і ў музеі сёння часта бывае як моладзь, так і сталыя наведвальнікі. А ўсё таму, што ў доме, дзе калісьці жыў класік айчынай літаратуры, цяпер нікога не здзівіш вечарынамі класічнай музыкі, прэзентацыямі ці сустрэчамі з пісьменнікамі... Але і гэта, натуральна, яшчэ не ўсё. Актыўную моладзь сюды забліваюць "паці-вечаркамі" ды "кватэрнікамі" ў дзядзькі Якуба". Для дзяцей, што завітаюць у госці да класіка, тут таксама шмат цікавага. Прыкладам, пры ўстанове працуе майстэрня, дзе можна і маляваць, і ляпіць фігуркі, і выразаць з паперы. А яшчэ музейшчыкі ладзяць калядныя сустрэчы і вясельныя цырымоніі, "гукаюць вясну" ды прэзентуюць лялечныя спектаклі для ўсіх ахвотных... Словам, мерапрыемстваў на любы густ тут хапае, што, натуральна, адбіваецца на колькасці наведвальнікаў...

Не варта, мабыць, і казаць, што досвед "коласаўцаў" прыдасца не толькі калегам з-за мяжы, а і шматлікім айчынным музейшчыкам... Я, да прыкладу (ды, маю спадзею, не толькі я), быў бы вельмі рады, каб падобныя "паці-вечарыны" ды "кватэрнікі" ладзілі раённыя музейшчыкі,

прапаноўваючы іх сваім наведвальнікам замест надакучлівых экскурсій "пад адзін грэбень" па традыцыйных залах археалогіі і прыроды з муляжамі біўняў мамантаў ды пабітымі цвіллю шкурамі лася ці ваўка... Цікава было б даведацца, хто з раённых музеяў пазычыць крэатыўную ідэю першым і зробіць такі маркетываў ход у сваёй установе культуры? Ці, можа, гэтыя хады ўжо даўно зроблены?.. Не, я не пра адзінкавыя акцыі "з нагоды...", а пра сістэматычны працэс.

Па вуліцах Блока

Але ж айчыныя музейшчыкі "жывяцца" і здабыткамі замежных спецыялістаў. Вось і выступленне загадчыка філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-

Пецярбурга "Музей-кватэра Аляксандра Блока" Лідзіі Пушкаровай было праслухана яе калегамі з Беларусі з цікавасцю. А прыцягнула ўвагу спецыяліст адной праблемы, пра якую распавяла на пачатку свайго выступлення.

Музей Блока знаходзіцца аддалена ад цэнтра горада. Адсюль узнікае шэраг іншых праблем: і цяжкасці з даездам, і нястача наведвальнікаў, і недахоп сродкаў... А яшчэ паўстае пытанне неабходнасці агрэйнага рэкламы, іначай турыстаў сюды, на ўскраек Санкт-Пецярбурга, не забавіш... Таму тактыку нестандартнага маркетынгу тут засвоілі здаўна. І хаця праблем з аддаленасцю ад цэнтра горада рэспубліканскія ды раённыя музеі звычайна не маюць, але ж досвед існавання ва ўмовах "жыцця на ваколліцы" можа ім прыдацца... Што ж робяць "блокаўцы", каб прывабіць наведвальніка "на край свету"? Адаказ адзін: ладзяць акцыі. І ў першую чаргу, як адзначыла Пушкарова, музейшчыкі "шчыруюць" з тэматычнымі экскурсіямі...

Прыкладам, хочацца турысту пашпацыраваць па Піцеры часоў Блока? Калі ласка: экскурсію можна замовіць тут жа, у музеі. Акрамя таго, "блокаўцы" не абмяжоўваюцца толькі гэтым, а прапаноўваюць падарожжа з экскурсаводам па Каломне (у гэтым раёне паўночнай сталіцы Расіі знаходзіцца ўстанова культуры),

Пецярбургскі Музей Блока знаходзіцца аддалена ад цэнтра горада. Адсюль — і цяжкасці з даездам, і нястача наведвальнікаў, і недахоп сродкаў... А яшчэ паўстае неабходнасць агрэйнага рэкламы, іначай турыстаў сюды, на ўскраек, не забавіш... Таму тактыку нестандартнага маркетынгу тут засвоілі.

па тамтэйшых храмах, распавядаючы пры гэтым пра гісторыю і знакамітых людзей, што калісьці жылі ў тых мясцінах, па наваколлях паўночнай сталіцы, дзе таксама любіў быць Аляксандр Блок... Колькасць тэматычных экскурсій расце з кожным годам ды, дадае неблагую "капейчыну" ў музейную скарбонку...

Шмат цікавостак і ў самім Музеі-кватэры. Прыкладам, усталюваны аўдыягіды ды працуе аўдыясістэма, дзякуючы якой кожны можа паслухаць вершы паэта, напісаныя менавіта тут. А яшчэ ў музеі можна паглядзець нямыя фільмы пачатку 1920-х гадоў, пагартаць копіі фотаальбомаў ды лістоў пісьменніка і яго сяброў...

...І яшчэ. Немалую ўвагу надаюць мясцовыя музейшчыкі выпуску ды распаўсюджванню сваёй кніжнай прадукцыі. А гэта і буклеты, і календары, і кніжкі-размалёўкі, і даведнікі па Санкт-Пецярбургу ды яго наваколлях, і многае іншае... Акрамя таго, актыўная рэкламная дзейнасць для "блокаўцаў" — не пусты гук. Таму музейшчыкі прымаюць удзел ва ўсіх мерапрыемствах — ад Дня горада да спартакіяду, — прэзентуюць сябе ў сацыяльных сетках ды на сайтах, вызджаюць з выстаўкамі ў школы ды дзіцячыя садкі...

**Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонцы 12.**

Зваротная сувязь: рэплікі і каментарыі

Фестываль мастацтваў землякоў: уражанні

Пятрусь КАПЧЫК,
кіраўнік гурта
беларускай культуры
"Зорка Венера"
(горад Ізяслаў, Украіна):

— Учора мне патэлефанавала знаёмая, таксама беларуска з Украіны, якая гэтымі днямі гасцюе ў сваякоў на Магілёўшчыне. Калі я ёй паведаміў, што браў удзел у II Фестывалі мастацтваў беларусаў свету ад Украіны (на жаль, аказаўся адзіным яе прадстаўніком), запыталася, ці застаўся я задаволены падзеямі. Так! Задаволены!

У адрозненне, відаць, ад некаторых суродзічаў з Латвіі ды Расіі, якія прывезлі ў Мінск па 7 — 11 творчых калектываў ды выканаўцаў, а ў фінальных гала-канцэрце ад кожнай краіны мог выступіць толькі адзін прадстаўнік (таму іншыя сядзелі ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў ролі гледачоў). На жаль, некаторыя суайчыннікі адзначалі ў сваіх інтэрв'ю менавіта той момант, што ім даводзілася праехаць сотні, а то і тысячы кіламетраў ды выступіць хіба што на сцэне па-за сталіцай... Але ж ёсць рэгламент фестывалю ды галоўны рэжысёр са сваімі дардакмі, якія на рэпетыцыі і вырашалі, хто з гасцей з 18 краін свету будзе задзейнічаны ў гала-канцэрце. Я чытаў сваю мікрабай-

ку "Хай спявае" трэцім па ліку, а потым, перабраўшыся ў залу, слухаў выступленні іншых і атрымліваў сапраўдную асалоду ды задавальненне ад майстэрства землякоў з Польшчы (ансамбль "Аморфас"), Малдовы (Маргарыта Івануш), крымчаніна з Алушты Віталія Бартохава, "Світанку" з літоўскага Вісагінаса, вакальнай групы "Надзея" з казахстанскага Паўладара... Адкрыццём жа фестывалю стала (мяркую, не толькі для мяне) спявачка з расійскага Новасібірска Настасся Трубянкова-Дзяменчэва: яе нумар большая палова залы глядзела стоячы, а пасля заканчэння спеву з прытанцоўкамі не сціхалі бурныя апладысменты і воклічы ўдзячных слухачоў!.. Мне падумалася ў

гэты момант: менавіта яна павінна прадстаўляць нашу гістарычную Бацькаўшчыну на чарговым "Еўрабачанні"!

І яшчэ колькі слоў пра ўдзел у фэсце. Нас прыехала ў Мінск больш як 250 чалавек, але ніводзін не быў пакінуты арганізатарамі без увагі ды апекі. І ў гэтым я бачу асабістую заслугу дырэктара Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіла Рыбакова ды супрацоўнікаў РЦНК. Яны літаральна "валіліся з ног", каб усім дагадзіць, каб усё адбылося ў запланаваным ў праграме форуму час. Мяркую (прычым не толькі я), што дзякуючы іхняму разумнаму ды шляхетнаму кіраванню імпрэзамі фестываль прайшоў на еўрапейскім узроўні, а пасля пабачанага

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНІВЯЯ МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by

Рэдакцыя

Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецкарэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ; **загадчык аддзела фотаілюстрацый** — Юрый ІВАНОЎ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Інга ЗЕЛЬГІС.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41

Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная: (017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014. Наклад 6001. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 26.09.2014 у 18.00. Замова 3728.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Форум: спрэчнае пытанне

У чыстым выглядзе... выяўленчае? Мастацтва?

Для гутаркі з Алесем ТАБОЛІЧАМ мы выбралі тэму, не звязаную з ягонай музычнай дзейнасцю ў гурце "Znich", хоць тое, пра што мы казалі, мае дачыненне і да музыкі як часткі культурнай прасторы. Без малога дзесяць гадоў ён працуе майстрам у адным са сталічных салонаў па нанясенні на цела грамадзян неабходных ім надпісаў ды малюнкаў. І справу рук сваіх лічыць, безумоўна, відам мастацтва, а значыць, тым, што трапляе пад вызначэнне "культура". Больш за тое: Таболіча называюць ці не заснавальнікам адной з канцэпцый татуіроўкі... Нагодай жа даследаваць падзеную тэму падрабязна стаў Фэстываль тату-культуры, які гэтымі днямі праходзіць у Мінску. Нават з акна рэдакцыі "К" бачны постар на рэкламнай канструкцыі з яго анонсам. Дый статус падзеі куды шырэйшы за клубныя канцэрты ў рэчышчы "рок за тату". Да ўсяго, Алесь адназначна называе татуіроўку відам мастацтва. Як аказалася (што прадказальна), гэтая ягоная тэза — досыць спрэчная.

Алег КЛІМАЎ

— Навошта чалавек робіць татуіроўку?

— Калі ён пактуе душой, калі хоча нешта ў сабе змяніць, скажам, у хвіліны асабістага крызісу, або з-за моды (а моладзь найперш ласяя да таго). Пакаленне ж "тых, каму за пяцьдзесят", калі вырашаецца на тату, то ў асноўным "перабівае" старыя, зробленыя ў юнацтве, у войску, у "месцах, не вельмі аддаленых". Дый татуіроўку вірусам можна назваць: адна цягне за сабой іншую, а потым іх перарабляюць... Некаторым жа проста цікавыя новыя эмоцыі... Як многія ходзяць у "качалку", так і тут. Што карыстаецца попытам? Японскія матывы і іерогліфы, "олд скул" — традыцыйная татуіроўка (важны для чалавека даты і словы, малюнкi), партрэты...

— Ці дарагая такая "забава"?
— Па нашых мерках — так. Але танней, чым у Расіі, Украіне. У нас кошт залежыць ад памеру, а ў Еўропе адрэнаваецца час, затрачаны на нанясенне. Гадзінны сеанс можа абысціся, дапусцім, у 100 долараў. А перманентны макіяж для еўрапейцаў — як аперацыю зрабіць: 700 еўра.

— Хто тыя людзі, якія робяць іншым татуіроўкі? Мастацкая адукацыя ў іх хаця б ёсць? Альбо і я магу — па шаблоне?..

— Можаш, вядома. А ў татуіроўцы працуюць і члены Беларускага саюза мастакоў. Але... Ты разумеш розніцу паміж словамі "рамеснік" і "творца"? Дык вось, каб ты рабіў татуіроўкі па шаблоне, быў

Татуіроўка: частка культуры ці штучна "наколатае да яе"?

бы рамеснікам. Я лічу, што сапраўдны майстар у гэтай справе павінен мець дачыненне да выяўленчага мастацтва.

— І што за крызіс "накрыў" цябе, калі ты зрабіў сабе першае тату?

— Я ў 2003-м скончыў Акадэмію мастацтваў, кафедру графічнага дызайну. (А да яе — Парнат, школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве імя Ахрэмчыка.) Дык вось, гляджу я на "корачку" і думаю: а што далей рабіць? Ну так, ёсць гурт "Znich", цяпер вось — вышэйшая адукацыя. Далей што?

— Пісаць карціны!

— Я іх і пісаў — у графіцы. І выстаўкі былі. Але... Каму гэта патрэбна? Вось я паступіў на эмоцыях у Акадэмію: думаю, скончу — горы звярну! Наперадзе — пленэры, выстаўкі, будуць прыходзіць людзі, цікавіцца, мяне заўважаць... І вельмі хутка зразумеў, што, прынамсі, у ВНУ нікому мае магчымае будучае "мастацтва" не патрэбна. Часам наш арт-свет называюць "міжса-

бойчыкам". Дык мастакі адно да аднаго амаль не хадзілі на выстаўкі, не бачыў я нават жадання зразумець і прыняць нешта не акадэмічнае. Кажу не пустаслоўна: я ж сярод гэтага жыў. Тым больш, мае тата і мама — Рыгор Фядосавіч і Марыя Яўгенаўна — члены БСМ.

Наколькі ведаю, савецкі час быў раем для мастакоў. Яны атрымлівалі дзяржаказы, "бадзяліся" па ўсёй краіне на пленэры, выстаўляліся (сёння — у Мінску, паслязутра — на Далёкім Усходзе), сталія зносіны захоўвалі паміж сабой, існавалі вытворчыя камбінаты... А ў дарэвалюцыйны час? Таленавітых мастакоў падтрымлівалі і цары, і царква, і мецэнаты. А мы як з пачатку 1990-х аказаліся кінутымі ў ваду, так, па вялікім рахунку, ці шмат "выплыла"?..

— Ну дык падтрымлівалі таленавітых...

— Вырасыць, мастак гэта альбо не, ці таленавіты ён, можа толькі адукаваны чалавек. А названыя мной цары, святары, мецэнаты былі людзьмі ў сваёй масе адукаванымі. Самую ж бесстароннюю ацэнку твору мастацтва, на мой погляд, можа даць толькі асоба з той жа прафесіі.

Алесь Таболіч: "Мірскі замак я ўласнаручна набіваў. Вельмі прыгожа атрымалася. Ёсць татое, што людзі (іх сярод кліентаў нямала) і такім чынам хочуць прадэманстраваць сваё стаўленне да радзімы, да яе культуры".

— А народ?

— У нас шмат тых, каму мастацтва не патрэбна, для каго галоўная імпрэза — "пагалівудзіць" у цэнтры. Вось ты ў мінскім Палацы мастацтва даўно быў? На выстаўцы?

— На Кірмашы мёду быў...

— ...і на выстаўцы котак... Пра што мы гаворым тады?

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 4 — 5.

Фотасюжэт нумара

На Музейным, у Гомелі!

Фотарэпартаж з II Нацыянальнага форуму "Музей Беларусі" прапануе наш аглядальнік Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Экспазіцыя Гудзевіцкага (злева) і Слуцкага музеяў.

Салонная атмасфера ад Чарнскага музея.

На стэндах Бабруйскага краязнаўчага музея і Музея гісторыі горада Магілёва (справа).

А гэта — музейшчыкі Крычава.

Сваю тэму развівае Гомельскі абласны музей вайскавай славы.

на экскурсіі па Мінску мы смела канстатавалі: гэта еўрапейская сталіца!

Мне пашчасціла таксама наведаць аграгарадок "Вясяе" Слуцкага раёна, дзе мы, прадстаўнікі Польшчы, Эстоніі, Італіі і Украіны, давалі свой першы міні-канцэрт для працаўнікоў вёскі. А па дарозе ў аграгарадок мы наведалі Музей слухчых паясоў, у Вясеі ж кожны ўдзельнік — калектыў ці асобны выканаўца — атрымаў цудоўны падарунак: прыгожа аформлены каляровы фотаальбом "Слуцкія паясы", абяргі і падкову на шчасце...

Нашай удзячнасці случанам не было межаў! Цягам зваротнага шляху да сталіцы мы спявалі беларускія народныя песні: гэтак вялі рэпетыцыю перад канцэртамі для мінчан на адкрытай пляцоўцы ля Палаца спорту. Прайшоў ён выдатна, калі казаць аднымі словамі. Засталіся цудоўныя ўражанні і ад творчага спаткання з пісьменнікамі ў Музеі Якуба Коласа. Ну а развітваючыся, усе мы казалі аднаму: "Да новай сустрэчы!..."

"Імяніны" і кірмаш: суадносінны сіл" / № 37

Людміла:

"Вось-вось, і я пра тое ж самае: як прывабіць чалавека словам Купалы і Караткевіча? Сапраўды, у дзіцячым парку Заслаўя, дзе нам пашчасціла выступаць, было шмат салодкай ваты, папкорну, розных дзіцячых забаўлянак, батутаў і папсовых песень у выкананні школьнікаў. "Кніжныя імяніны" — пры кірмашы — вельмі трапны выраз спадара Пётры Васілеўскага".

"Пантэон без радка ў Вікіпедыі" / № 37

Людмила Меречко:

"Дзякуй, цікавы артыкул. Але мне не зусім зразумелы тон аўтара. Наколькі мне вядома, Вікіпедыя — адкрытая энцыклапедыя, і любы кампетэнтны чалавек, у тым ліку і аўтар дадзенага артыкула, можа размясціць там падобнага кшталту артыкул. У любым выпадку, лепш не чакаць

ды прамаўляць, чаму тое не зроблена, чаму так адбываецца, а дзейнічаць".

Сяргей Харэўскі:

"Дзякуй! Калі я пішу "мы", то маю на ўвазе не адно толькі рэдакцыю шанюнай газеты "Культура", пагатоў — не чыноўнікаў. Я пазбягаю катэгарычна негатывных канатацый і папрокаў на чыйсьці адрас. Калі я пішу "мы", маю на ўвазе нас усіх, грамадзян Беларусі. І падзяляю з астатнімі сваю долю адказнасці за тое, што так мала, да крыўднага мала, зроблена для ўшанавання памяці выбітных творцаў. А перадусім, я выстаўляю рахунак сумлення сабе за тое, што не данёс веды пра іх да шырокага кола людзей. Гэта, бадай, не зрабіць аднаму чалавеку. Тут патрэбна мэтадычная, руплівая, мэтаанакіраваная праца чыноўнікаў, настаўнікаў, журналістаў, мастацтвазнаўцаў — соцыялыя людзей. І ўрэшце, вось гэта крута: газета выступіла — а што зроблена. За паўгадзіны (!) паставілі артыкулы ў Вікіпедыю пра Элеанору Вецер і Вольгу Цярэшчатаву!"

Дзяжурны
па нумары

Вам патрэбна?

Днямі збіраўся ў камандзіроўку на адно (не буду казаць, якое) мерапрыемства, што адбываецца ў адным (не стану таксама "здаваць", у якім) з рэгіёнаў краіны. Патэлефанаваўшы арганізатарам, папрасіў даслаць запрашэнне на адрас рэдакцыі для абгрунтавання камандзіроўкі. У адказ пачуў наступнае: "Запрашэнні мы не дасылаем. Гэта мерапрыемства патрэбна вам, вы ў ім зацікаўлены. І гасцініцу таксама рэзерваваць не будзем — парупцеся пра гэта самі..."

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Вось такая "далікатная" размова. Але самае цікавае, што пачуў я гэтыя словы з вуснаў аднаго з супрацоўнікаў, якія працуюць у ідэалагічнай сферы... Яны ж, згодна з пасадай, па сутнасці, і павінны рупіцца як пра стварэнне станоўчага іміджа свайго краю, так і пра кантакты з прэсай. Я не памыляюся? Але якія ж тут кантакты, калі нават нельга атрымаць запрашэнне на мерапрыемства? Ужо не кажу пра тое, што паведамляць нам (дый калегам) у рэдакцыю пра падобныя акцыі лепш як мінімум за тыдзень-два, каб журналістам можна было б загадзя запланаванаць паездку. Нярэдка пра такое даводзіцца толькі марыць...

"Гэтае мерапрыемства патрэбна вам..." Пачуў я гэтыя словы з вуснаў адной з тых асоб, якія працуюць у ідэалагічнай сферы...

Прызнаюся шчыра, за больш чым пяцігадовы стаж у журналістыцы пачуў такія словы на адрас прадстаўніка рэспубліканскай прэсы, бадай, упершыню. Так што дадзены прыклад — хутэй, выключэнне, чым правіла... Зазвычай у рэгіёнах вельмі цёпла адгукваюцца на нашы тэлефанаванні, паведамленні пра будучы прыезд, імкнучыся паспрыяць у сустрэчы з кіраўніком раёна ці яго намеснікам, з дырэктарам нейкай арганізацыі — дзяржаўнай і прыватнай — ці проста пытаюцца пра тое, чым могуць дапамагчы карэспандэнту... Бо выдатна разумеюць: публікацыя ці нават шэраг матэрыялаў у сродках масавай інфармацыі, што распаўсюджаюць пра пэўны рэгіён, пра раённыя, абласныя ды рэспубліканскія мерапрыемствы, — гэта, у першую чаргу, добрая магчымасць прадэманстраваць уласныя дасягненні, заявіць на ўсю рэспубліку пра свае здабыткі і напрацоўкі, падзяліцца досведам з калегамі... Але, як бачна, не ўсе і не ўсюды гэта яшчэ разумеюць.

А ў камандзіроўку я ж, вядома, паехаў, замовіўшы з пятага раза гасцініцу: месцы засталіся не ва ўсіх...

K

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 2.)

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на

facebook.com/kimpressby, **vk.com/kimpressby**, **twitter.com/kimpressby**, **odnoklassniki.ru/group/52156879339702**

"[...] Кніга складаецца з аглядавых нарысаў па гісторыі гарадоў, мястэчак і замкаў Вялікага Княства Літоўскага і алфавітнай часткі, дзе змешчаны артыкулы пра асобныя населеныя пункты. Нарысы, аўтарамі якіх з'яўляюцца доктар гістарычных навук Ю.М. Бохан і кандыдат гістарычных навук А.Б. Доўнар, напісаны на высокім навуковым узроўні, і іх змест не выклікае нараканняў. Аднак некаторыя асаблівасці перакладу тэкстаў Ю.М. Бохана з беларускай на рускую мову, выкананага рэдакцыяй выдавецтва, выклікаюць здзіўленне.

Сапраўдны "перл" знаходзім у нарысе "Развитие фортификации ВКЛ в 14 — 16 вв.". Аўтарскую назву раздзела "Гарадскія (мескія) умацаванні" рэдакцыя пераклала на рускую мову як "Городские (местечковые) укрепления"! У выніку таго непісьменнага перакладу ў самім раздзеле з'явілася інфармацыя пра "строительство местечковых укреплений" у сталіцы дзяржавы — Вільні! Для спецыялізаванага выдання гэта занадта грубая памылка. [...]

Здзіўленне выклікае мова шэрагу цытат з гістарычных дакументаў [...]. Наогул, крыніцы можна цытаваць ці на мове арыгінала, ці ў перакладзе на мову выдання (у дадзеным выпадку — рускую). Цяжка сказаць, якімі прынцыпамі кіравалася ў гэтым пытанні рэдакцыя. Некаторыя вытрымкі з дакументаў XVI — XVIII стагоддзяў у кнізе гучаць на сучаснай беларускай мове. А фрагмент пастановы Варшаўскага сейма 1764 г. (мова арыгінала — польская) увогуле падпаў пад беспрэцэдэнтную апрацоўку. У тэксце нарыса, напісанага Ю.М. Боханам на беларускай мове, гэтая цытата гучала па-беларуску, што цалкам лагічна. Пры перакладзе рэдакцыя энцыклапедыі транслітаравала тэкст цытаты рускімі літарамі і апублікавала наступнае: "...Порухання юрысдыкцый гарадских судов, распорядженев по тэстаментах городских владанев и обтяжарванней гэтых владанев долговыми обовязательства-

У 2009 годзе выдавецтвам "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" была выпушчана кніга "Города, местечки и замки Великого Княжества Литовского". Гэтае выданне ўтрымлівала значную колькасць памылак ды недакладнасцей і наўрад ці магло прэтэндаваць на статус энцыклапедыі ці нават звычайнага даведніка. Рэцэнзія кандыдата гістарычных навук Максіма Макарава на дадзены кнігу "Магчыма, справа ў паспешлівасці?" была апублікавана ў "К" № 29 за 18 ліпеня 2009 г. Мы спадзяваліся, што ў выдавецтве з водгукам, прынамсі, азнаёміліся. Але нядаўна Максім Макараў паведаміў "К", што ў кнігарні "Акадэмікніга" яму давляло пагартыць другое выданне "Городов, местечек і замков..." 2013 года. На вялікі жаль, выказаныя заўвагі не былі ўлічаны. Падаецца, пры наяўнасці слушных крытычных водгукі выдавецтвы прымаюць парады ці заўвагі да ўвагі, каб выпусціць пасля "дапрацаванае і выпраўленае выданне" ці, прынамсі, зрабіць адмысловы раздзел з карэктнай факталогіяй. Але такога не адбылося ў выпадку з дадзеным выданнем. Чаму? Мо водгук проста не дайшоў да адрасата? Мы вырашылі паўтарыць з некаторымі скарачэннямі фактаграфічную частку рэцэнзіі гісторыка Максіма Макарава: справа ці не беспрэцэдэнтная, але...

Справа ў паспешлівасці?

Рэцэнзія пяцігадовай даўніны. Дубль-2

ми". Застаецца толькі ўпэўніць чытача, што ўжытая "трасянка" не мае ніякіх адносін да мовы арыгінала дакумента.

■ ■ ■

Цяпер звернемся да артыкулаў алфавітнай часткі энцыклапедыі. На вялікі жаль, крытэрыі іх падбору не зусім зразумелыя. Паведамлена, што ў выданні "предпринята попытка описать все известные в указанный период относительно крупные населенные пункты — города, местечки, большие села, где находились замки, и сами замковые комплексы". Аднак значнай колькасці сапраўды важных для ВКЛ гарадоў і мястэчак не знайшлося месца на старонках кнігі. Нават пры беглым праглядзе энцыклапедыі кідаецца ў вочы адсутнасць артыкулаў пра Астроўна, Баркулабаў, Варонічы, Ейшышкі, Ішкальдзь, Косава, Крошын, Лынтупы, Нізгалава, Обальцы, Поразава, Ракаў, Свянцянны, Скідзель, Сноў, Усвяты, Чарсцвяты. Спіс забытых мястэчак можа быць значна пашыраны.

Паведамлена, што ў выданні "предпринята попытка описать все известные в указанный период относительно крупные населенные пункты — города, местечки, большие села, где находились замки, и сами замковые комплексы". Аднак значнай колькасці сапраўды важных для ВКЛ гарадоў і мястэчак не знайшлося месца на старонках кнігі.

гэтыя вёскі былі мястэчкамі ці ў іх існавалі замкі? Па меншай меры, у алфавітных артыкулах адпаведная інфармацыя адсутнічае. Як вынікае з табліцы, мястэчка Сіроцін (Шумілінскі раён) атрымала Магдэбургскае права ў 1767 г. Для населеных пунктаў Беларусі гэта далёка не шараговая падзея. Тым не менш, артыкула пра Сіроцін у кнізе няма. Здавалася б, пытанні храналогіі надання гарадам і мястэчкам ВКЛ Магдэбургскага права павінны мець прынцыповае значэнне для рэдакцыі гэтага спецыялізаванага выдання. Аднак прыведзеныя ў кнізе даныя пра канкрэтныя населеныя пункты нярэдка маюць узаемавыключальны характар.

На вялікі жаль, рэдакцыя не патурбавалася пра ўзгадненне дат зводнай табліцы "Привилегии на Магдебургское право городам на территории Беларуси", складзенай А.Б. Доўнарам, з датамі асобных артыкулаў энцыклапедыі. Чытачу застаецца толькі здагадавацца, у якім годзе атрымалі Магдэбургскае права Магілёў (1577 ці

Форум: спрэчнае пытанне

У чыстым выглядзе... выяўленчае? Мастацтва?

Татуіроўка: частка культуры ці штучна "наколатае да яе"?

— Супрацоўнікі ўстановы не пагодзяцца: выстаўкі, перформансы, канцэрты там праходзяць...

— М'яне іх колькасць не задавальняе. Дый хто на іх ходзіць? Мастакі, музыканты і пяць журналістаў.

— Гэта ўжо пытанне рэкламы.

— З рэкламай беларускай культуры наогул "засада"! Што ў нас рэкламуюць, пра што напісана на расцяжках? Там "выступіць Стас Міхайлаў", у нейкім буціку зніжаны цэны на брыльянты, а ў прэстыжным мікрараёне прадаюць кватэры ў еўрадоме!.. Мне арганізатары беларускіх фестываляў кажуць, што расцэнкі на падобную рэкламу вельмі высокія. Дык чаму не зрабіць зніжку роднаму мастацтву?!

— Зразумела... Увогуле, трапіўшы ў крызіс, ты набіў...

— Молат Тора. А Тор у германа-скандынаўскай міфалогіі — гэта Бог грому і буры. І ў 2007 годзе з друкарні, дзе займаўся дызайнам, прыйшоў працаваць

у салон. Прайшоў сумоёе, месяц далі на трэніроўку...

— Да татуіроўкі ты ставішся вельмі сур'ёзна...

— І я нават перакананы, што татуіроўку як прадмет трэба ўводзіць для выкладання ў Акадэміі мастацтваў. Вывучаюць жа графіку на камені, на лістах жалеза. Татуіроўка, лічу, — таксама мастацтва. А яе майстар — прафесія. Хоць у Адзіным тарыфна-кваліфікацыйным даведніку яе няма. У маёй жа працоўнай кніжцы напісана, што я — мастак-мадэльер.

— Дабраліся да галоўнага! Такім чынам, паўтары, калі ласка, татуіроўка — гэта...

— ...Від мастацтва. Гэта ў чыстым выглядзе выяўленчае мастацтва — проста, палатном, паперай, каменем у ім служыць цела чалавека. І, як любое мастацтва, татуіроўка можа быць дрэннай або добрай, таленавітай або бяздарнай, прыгожай ці жудаснай...

— Я ўжо прадчуваю, як у рэдакцыю "К" могуць патэлефанаваць прадстаўнікі "грамад-

скасці", перакананыя, што ўсё звязанае з татуіроўкай мае дачыненне да крымінальнага свету... А ты мала таго, што татуіроўку называеш мастацтвам, дык яшчэ і ўважаеш яе часткай культуры. Дакладна?

— Абсалютна. Дый тая субкультура, пра якую ты згадаў, таксама існуе: згадаем "турэмную літаратуру" (Салжаніцын, Шаламаў і нават Якуб Колас) ў школьных праграмах. Таму давай супакоім чытачоў і аднясём татуіроўку да субкультуры...

— Добра, а штосці звязанае з мясцінамі Беларусі набіваюць? У Маскве на адным пузе я бачыў выяву сабора Васілія Блажэннага...

— Мірскі замак я ўласнаручна набіваў. Вельмі прыгожа атрымалася. Ёсць такое, што людзі (іх сярод кліентаў нямала) і такім чынам хочучы прадэманстраваць сваё стаўленне да радзімы, да яе культуры.

— Значыць, можна казаць аб беларускай татуіроўцы?

— Вядома. І не толькі таму, што хтосьці набівае якую-не-

1561), Радашковічы (1792 ці 1569), Віцебск (паўторна, 1641 ці 1644), Бешанковічы (1634 ці 1635), Ула (1648 ці 1577). Адзначым, што ва ўсіх спрэчных выпадках дакладную інфармацыю змяшчае табліца А.Б. Доўнара. Першапачаткова яна рыхтавалася для энцыклапедыі "Вялікае Княства Літоўскае" і ўключала даныя пра гарады ВКЛ, якія ў наш час знаходзяцца на тэрыторыі Літвы, Беларусі, Польшчы, Расіі і Украіны. У дадзеным жа выданні, дзе прысутнічаюць артыкулы пра гарады ўсіх земляў ВКЛ, прыведзена толькі частка табліцы, якая адносіцца да тэрыторыі сучаснай Рэспублікі Беларусь.

Неабходна таксама звярнуць увагу на тое, што Веліж, насуперак прадстаўленай у адпаведным артыкуле інфармацыі,

Была. А цяпер?

ніколі не атрымліваў Магдэбургскага права. Шэраг артыкулаў алфавітнай часткі кнігі ўтрымлівае дадаткі ў выглядзе дакументаў і матэрыялаў, крытэрыі падбору якіх таксама малазразумелыя. Так, пасля артыкула "Містиславль" змешчана грамата Вялікага Князя Літоўскага Аляксандра князю Міхаілу Жаслаўскаму на валоданне гарадамі Мсціслаў і Мглін (1499 г.). У той жа час, у самім артыкуле інфармацыя пра наданне адсутнічае. Калі гэтая падзея не мае гістарычнага значэння, то навошта перадрукоўваць дакумент? У адваротным выпадку, лагічна было б згадаць гэты факт у тэксе артыкула. Такім жа чынам суадносяцца са сваімі дадаткамі артыкулы "Пинск", "Чернигов", "Шучин".

Многія дакументы — напрыклад, размешчаныя пасля артыкулаў "Ивенец" і "Ивье", — ніяк не звязаны з вынесенымі ў заглавак кнігі паняццямі "горад", "мястэчка" і "замак". Што ілюструюць такія дадаткі? І чаму ў рускамоўным выданні значная частка дакументаў прадстаўлена ў перакладзе на сучасную беларускую мову? Таксама не

зразумела, навошта спатрэбілася перадрукоўваць "Сведения о древнем Слуцке" з дарэвалюцыйнай "Живописной России" ў дадатку да артыкула "Слуцк". Няўжо, на думку рэдакцыі, сам артыкул настолькі слабы, што неабходна дубліраваць яго аб'ёмным нарысам неэнцыклапедычнага характару?! Да таго ж, у "Живописной России" змешчаны звесткі пра многія населеныя пункты ВКЛ... Такое ж дзіўнае ўражанне пакідае фрагмент "Истории Российского государства" С.М. Салаўёва, размешчаны пасля артыкула "Чашники".

Даволі арыгінальным чынам выданне знаёміць чытача "с развитием градостроительства

и фортификации". Мне некалькі разоў давялося пабываць на Вялікай Кітайскай сцяне, і я заўсёды лічыў яе самым грандыёзным фартыфікацыйным аб'ектам у гісторыі чалавецтва. Аднак, [...] паводле энцыклапедыі, драўляны замак у Вінніцы (Украіна) займаў плошчу 3 тысячы км². Гэта ў паўтара раза больш за плошчу Мінскага раёна! Па недаглядзе рэдакцыі "грандыёзнае" фартыфікацыйнае збудаванне з'явілася таксама ў горадзе Астрог (Украіна). У кнізе адзначана, што мураваная вежа Луцкая брама, узведзеная ў першай палове XV ст., у плане мела памеры 132x8 м. Вельмі цікава, што для ўзвядзення вала Ніжняга замка ў Полацку (даўжыня — 600 м, вышыня — 10 м, шырыня падшвы — да 30 м) нібыта спатрэбілася ўсяго 230 м³ грунту. Паспрабуеце ўявіць сабе маштаб аб'ектаў, пра якія ідзе размова! Значны інтарс уяўляе таксама храналогія некаторых падзей. Выяўляецца, што пад час вайны Расіі з Рэччу Паспалітай (1654 — 1667) Быхаў быў захоплены рускімі войскамі яшчэ ў 1567 годзе. На думку рэдакцыі, Мяшчанская слабада ў Маскве была заснава-

на ў верасні 1772 года, а знікла пасля пажару 1712 года.

Напрыканцы хочацца спыніцца на артыкуле "Сураж". Ён быў напісаны мной для энцыклапедыі "Вялікае Княства Літоўскае" на падставе вынікаў уласных даследаванняў. Пры гэтым рэдактары, якія працавалі над кнігай, узгаднілі са мной (зрэшты, як і з іншымі аўтарамі) канчатковы варыянт артыкула. Рэдакцыя "Городов, местечек и замков" перадрукавала артыкул у перакладзе на рускую мову, не ўказаўшы мяне ў спісе аўтараў. Але справа нават не ў грубым парушэнні аўтарскіх правоў. Пры "перакладзе" па незразумелых прычынах дата пабудовы Суражскага замка была зменена з 1560 на 1563 год. У сваім артыкуле я грунтаваўся на інфармацыі прывілея Жыгімонта Аўгуста суражскім мяшчанам 1560 года. Дакумент адназначна сведчыць пра тое, што ў лістападзе 1560 года замак і мястэчка ўжо існавалі. [...]

Максім МАКАРАЎ,
кандыдат гістарычных навук

■ Ад рэдакцыі

Гады, што мінулі з моманту выхаду ў свет першага выдання кнігі, на жаль, так і не сталі часам выпраўлення факталагічных памылак, пераклік якіх займае асноўную частку водгуку Максіма Макарава. Каб завяршыць, спадзяёмся, тэму, згадаем наступны выпадак. У свой час мы надрукавалі рэцэнзію на 12-ы том са Збору твораў Максіма Танка, дзе ўказалі на газетным развароце вялікі (і няпоўны нават) спіс памылак ды каментарыяў у выданні. Радуе, што, прынамсі, большасць заўваг была прынята і ў спецыяльным раздзеле наступнага, 13-га, тома выпраўлена. Урэшце, тое не адзіны выпадак, калі артыкул у "К" паўплываў на карэктывы ў кнігах. Гэта ж станецца і ў апісанай вышэй сітуацыі, ці не так?..

■ А мастакі мяркуюць...

Мы папрасілі пракаментавана людзей, чыёй кампетэнтнасці можна давяраць — усе члены Беларускага саюза мастакоў, — пасажы з інтэрв'ю.

Уладзімір КОЖУХ,
жывапісец:

— Катэгарычна не згодзен з тым, што татуіроўка мае дачыненне да мастацтва, а значыць, і да культуры. Калісьці татуіроўка з'яўлялася складнікам культу. Вось гэты карань — "культ", і ёсць тым агульным паміж словамі "культура" і "культ". Паміж словамі, а не паняццямі. І пазней татуіроўка насіла характар пакланення. Нават у крмінальнікаў. Сённяшня ж татуіроўка — глянец і гламур. Не будзем жа мы вокладку яркага часопіса прылічваць да культуры? Да псеўдакультуры, да арт-дзейства — калі ласка...

Рыгор СІТНИЦА, графік,
старшыня БСМ:

— Можна мяне запісаць у рэтраграды, але я супраць татуіровак. Гасподзь стварыў чалавека, яго цела па сваім вобразе і падобнасці. І штучна змяняць сябе — пластычнай хірургіяй (калі гэта не вымушаная мера), размалёўваннем — я лічу ненатуральным, ненармальным. Тых, хто займаецца нанясеннем татуіровак, я б вызначыў майстрамі спецыфічнымі, свое-

сааблівымі рамеснікамі. Але да мастацтва, тым больш да культуры, іх дзейнасць дачынення не мае...

Уладзімір ГАНЧАРУК,
жывапісец:

— У Азіі, на Усходзе татуіроўка да гэтага часу з'яўляецца культурам, яна нясе ў сабе магічны сэнс. Але і ў іншых частках свету чалавек заўсёды імкнецца змяніць сябе — і ўнутрана, і знешне, стараўся наблізіцца да нейкага ідэалу. На мой погляд, у Еўропе, і ў Беларусі ў прыватнасці, масавае татуіраванне ўяўляе з сябе проста чарговае моднае захапленне. Хаця, калі татуіроўка выканана "з высокім пілатажам", аднесці яе да незалежнага мастацтва можна, як і бодзі-арт. Права на існаванне яна мае, аднак з хрысціянскага пункта гледжання — гэта грэх...

Ганна СІЛВОНЧЫК,
жывапісец:

— Я не вялікі спецыяліст у тым, каб спрабаваць ацэньваць татуіроўку праз прызму выяўленчага мастацтва і навешваць нейкія ярлыкі. Калі раптам выпадкова звяртаю ўвагу на татуіроўку ў часопісе, па тэлевізары, значыць, яна мяне чымсьці зачэпіла. Пытанне не стаіць такім чынам: падабаецца яна мне ці не, — але ж штосьці мяне прымусіла некалькі секунд сузіраць малюнак? Таму, хутчэй, я магла б назваць вольнае татуіроўкі творамі мастацтва...

На маю думку...

Калі нагуляемся "ў брэнд"...

Колькі памятаю сябе як мастака, як дасведчанага ў выяўленчым мастацтве прафесіянала, столькі ж — і размовы пра тое, што карціна як з'ява і нават жывапіс як від мастацтва альбо ўжо "сканалі", альбо мусяць адысці ў нябыт у бліжэйшы час... Меркавалі, што функцыю жывапіснай карціны возьмуць на сябе мастацтва дэкаратыўна-прыкладное і дызайн, ды ўвогуле — творчасць трансфармуецца ў "арт-дзейнасць". Але відавочна, што традыцыйнае выяўленчае мастацтва нікуды не знікае, — хіба зведвае пэўную трансфармацыю, бо з'явіліся новы інструментарый, новыя сродкі выразнасці. Да таго ж, і глядач сёння іншы, чым у часы росквіту мастацтва, якое называюць класічным.

Уладзімір ТОЎСЦІК,
народны мастак Беларусі, прафесар
Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

Т Э К С Т

У адрозненне ад савецкай эпохі, калі мастацтва знаходзілася пад моцным уплывам ідэалогіі (асабліва гэта датычыцца буйнамаштабных праектаў), сёння ягоныя стан і змест вызначае часцей кан'юнктура мастацкага рынку. І я не ведаю, стаў мастак праз гэта больш свабодным ці трапіў у яшчэ мацнейшую залежнасць, чым раней. Сітуацыя — неадназначная. Тым больш, што свабода (творчая, у прыватнасці) — гэта не набор вонкавых чыннікаў, а, калі хочаце, стан душы.

Быць самім сабой можна ў якіх заўгодна варунках, калі насамрэч мець такую патрэбу. Мне падабаецца тэза "Не трымайся плыні і не плыві супраць плыні — плыві туды, куды табе патрэбна". Мне асабіста сацыялістычны рэалізм не замінаў маляваць тое, што я хацеў. Тое ж скажуць і іншыя мае калегі, якія заспелі той час. Карціны з ліку тых, што сталі маёй творчай візітоўкай, ствараліся ў савецкі час паводле дзяржаўнага заказу альбо набываліся ў дзяржаўныя зборы з рэспубліканскіх выставак. І гэта была звычайная практыка...

Сёння ж многае змянілася, і штосьці — не ў лепшы бок. У час, згаданы мной, мастака хвалявала, у якіх калекцыях знаходзіцца ягоныя работы і на якіх выстаўках экспануюцца. Прадметам гонару і знакам статуса была тая акалічнасць, што твае карціны ўпрыгожваюць грамадскія будынкі і іх кожны дзень бачаць тысячы людзей. Сёння ж ці не адзіны прадмет гонару мастака — матэрыяльны поспех. У дадзеным выпадку я кажу не пра канкрэтны асоб (тым больш, што творца мусяць са сваёй прафесіі сілкавацца), а пра небяспечную тэндэнцыю, калі пры адсутнасці дзяржаўнага заказу, прынамсі, у тым аб'ёме, каб забяспечыць працай ды заробкам прафесійную мастакоўскую супольнасць, мастакі вымушаны пераарыентавацца на прыватнага замоўцу. А гэта значыць, што з культурнага ландшафту знікаюць сацыяльна значныя тэмы, бо прыватны замоўца — гэта іншы маштаб. Ён найперш дбае пра камфорт свайго жытла ды офіса і мастацтва для гэтай мэты замаўляе адпаведнае.

Яно і зразумела, што ніхто не стане ўпрыгожваць уласнае жытло батальнымі палотнымі або карцінамі драматычнага зместу. Тут пасуе спакойны краявід, нацюрморт з кветкамі, сямейны партрэт ці ўвогуле нешта неканкрэтнае, абстрактна-дэкаратыўнае. Нярэдка мастаку замаўляюць палатно пад колер... шпалер. Вось у дарэвалюцыйнай Расіі, Еўропе, ва ўсім свеце была мода ўпрыгожваць багатыя дамы карцінамі на сюжэты антычнай гісторыі і міфалогіі. А гэта — культурны пласт, на якім стаіць еўрапейская цывілізацыя. Таму мець уяўленне пра культуру ды гісторыю Старажытнай Грэцыі, Старажытнага Рыма мусяць кожны, хто вучыўся ў гімназіі, кожны адукаваны чалавек ці той, хто на такі статус прэтэндаваў. Так што такія карціны ў доме былі сведчаннем высокага культурнага ўзроўню гаспадара, працавалі на ягоны імідж.

У нас сёння сітуацыя іншая. Прэстыжным лічыцца не найўнасць у доме твораў мастацтва, а мэблі і абсталяванне ад вядомых у свеце вытворцаў. Можна, калі мы нарэшце нагуляемся "ў брэнд", сітуацыя зменіцца: прэстыжна стане мець уласны твар, уласнае аблічча, а не адпавядаць нейкаму стандарту. Але пакуль маем тое, што маем. Распаўсюджана думка, што карціна ў інтэр'еры — гэта ўвогуле анахранізм. І, на жаль, так часам разважаюць архітэктары і дызайнеры, якія праектуюць будынкі грамадскага прызначэння...

Я іншым разам чую пытанне, ці ёсць у Беларусі мастакі, здольныя напісаць гістарычнае палатно ўзроўню славацкай карціны Валянціна Волкава "Мінск 3 ліпеня 1944 года". Адказваю: ёсць! І калі ў краіны, у дзяржавы акрэсліцца патрэба ў творах такога кшталту, знойдуцца і творцы. Візуалізацыя нацыянальнай ідэі, адлюстраванне прыярытэтаў нацыянальнай гісторыі — гэта пытанне дзяржаўнай палітыкі. Вось у суседняй Літве, якая за савецкім часам вылучалася сярод іншых рэспублік заходняй арыентацыяй свайго мастацтва, дзе шмат — і паспяхова! — эксперыментавалі з формай, колерам, пластыкай, сёння мастакі засяродзіліся на адлюстраванні гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Велізарная колькасць карцін, прысвечаных Грунвальдскай бітве, якую яны называюць Бітвай пры Жальгірысе, князю Вітаўту, што ў іхняй гістарыяграфіі праходзіць як Вітаўтас... Мастакі ў дадзеным выпадку робяць дзяржаўную справу.

У савецкай Беларусі нацыянальнай тэмай у мастацтве была Вялікая Айчынная вайна. Шэраг работ, створаных на гэтую тэму беларускімі мастакамі, можна смела называць шэдэўрамі. Замоўцам твораў выступала дзяржава. І сёння толькі дзяржава можа ініцыяваць ды матэрыяльна забяспечыць эстэтычную аздобу нацыянальнай ідэі, адным з чыннікаў якой з'яўляецца асэнсаванне ўсёй, больш як тысячагадовай, гісторыі Беларусі.

Калі ж будзе на тое патрэба, дык з'явіцца карціны ўзроўню згаданага вышэй палатна Валянціна Волкава. У іншым выпадку, мы рызыкуем страціць жывапісную школу, страціць традыцыю...

будзь беларускую славацка. Можна казаць менавіта пра айчынную татуіроўку як такую, што нясе нацыянальныя рысы. Гэта ўжо брэнд, часам нараджэння якога я назваў бы канец 1980-х — пачатак 1990-х.

— **Дык у чым яе асаблівасці?**
— Гэта можа быць фразы на беларускай мове. Нашы геральдыка, арнамент. Нешта, звязанае са старажытнымі славянскімі матывамі. Нейкія стылізаваныя шаўроны, звязаныя з Вялікім Княствам Літоўскім, статутамі. Людзі, якія набіваюць такое, як правіла, вельмі начытаныя, яны разумеюць, што хочучы, у іх вельмі развіта нацыянальная свядомасць. Нават спрэчкі з імі часам узнікаюць: яны спасылаюцца на нейкія гістарычныя артфакты, папраўляюць мяне. Набіваюць і партрэты...

— **Некаторыя называюць цябе "айцом беларускай татуіроўкі"...**

— Смешна гучыць. Я б сябе назваў яе ідэйным натхняльнікам, адным з аўтараў канцэпцыі. Мяркую, мы з жонкай былі першымі, хто набіў сабе беларускі арнамент. Дарэчы, я ўжо амаль скончыў збіраць матэрыял для кнігі, дзе распавяду аб нашай татуіроўцы — з усімі гістарычнымі "зноскамі", перадумовамі...

Магілёў і Гомель: два погляды на поспех і "геаграфічнае становішча"

— Як жывецца неэстрадным выканаўцам, якія працуюць не ў сталіцы? Існаванне іх "у прафесіі" мае асаблівасці?

Р.Ж.: — Пытанне варта разглядаць у некалькіх кантэкстах. Першы аспект — калі нехта стаў займацца такой музыкай. Возьмем умоўную кропку адліку, бліжкую нам, — 2008 год. Калі тады сапраўды было цяжкавата з банальнымі рэчамі на шталт новых струн або інструментаў, дык цяпер такога добра — навалом. У сувязі з апошнім не бачу перашкод для развіцця рок-гуртоў не ў сталіцы.

Другі аспект — хто пачынае займацца музыкай. Усе музыканты нашага гурта прайшлі пэўны творчы шлях, і таму мы лёгка знаходзім агульную прафесійную мову. Між тым, адна з галоўных праблем "перыферыі" — якраз добрыя музыканты. Асабіста я строга стаўлюся да творцаў, таму, мне здаецца, у тым і адрозненне: у Мінску больш людзей, і сярод іх, відавочна ж, нехта прыдатны знойдзецца. У Магілёве — не ўсё так відавочна.

Трэці аспект — адсутнасць або недапушчальна нізкая прысутнасць натуральнай, падавалася б, музычнай інфраструктуры. Раствумаю. У невялікім горадзе няма стала дзеючых устаноў з штотыднёвымі, прынамсі, жывымі, выступленнямі. Гэта і зразумела, паколькі попытку на падобныя імпрэзы папросту няма, а ўсе так званыя рок-клубы рана ці позна "здзімаюцца". Я выказваюся зусім не ацэначна ў сэнсе негатыву. Лічу, што невялікія гарады не ў стане забяспечыць наведвальнасць штотыднёвых канцэртаў. Яно і натуральна. "Akute" знаходзіць сабе пляцоўкі ва ўсіх гарадах Беларусі. Адбываецца тое некалькі разоў за сезон, што ў цэлым нядрэнна.

С.С.: — Тут усё залежыць ад таго, якія мэты ставіць. Калі ёсць настойлівае жаданне стаць "гупам зямлі", то для рэалізацыі гэтага плана вельмі зручна жыць у Мінску. Калі ж ставіцца да кар'еры выключна з меркаванняў творчых і як да прыемнага баўлення часу, а не як да працы, то і ніякай напругі няма. Ствараеш, эксперыментуеш, выпльыў канцэрт — з'ездзіў, паказаў, адпачыў ад працы.

Але спадзявацца на тое, што само ўсё ўладкуецца, нельга. Як паказаў наш досвед, гэтая схема не працуе. Калі хочацца дамагчыся поспеху, трэба гурту надаваць практычна ўвесь свой час. Гэта датычыцца не толькі рэпетыцый і канцэртаў, але і працы ў Інтэрнэце, са СМІ. Мяркуючы па гомельскіх гуртах "Gods Tower", "TT-34" і "Rasta", не абавязкова жыць у сталіцы, каб стаць папулярным. Мае значэнне толькі час, выдаткаваны на свой калектыў, і добры матэрыял. Вядома, ёсць і тыя, хто пераехаў у Мінск і там атрымаў прызнанне. Што да нас, дык нам было няпроста пачынаць кар'еру на радзіме. Кожны абласны цэнтр нясе ў сабе свой гук. Напрыклад, для Магілёва гэта, хутчэй, панк і барды (адбіваецца блізкасць да Масквы, Санкт-Пецярбурга). Гомель жа ў 2000-х увесь патуў у хардкоры. Мы не трапілі ў абойму па стылістыцы, і многія доб-

Не раз чуў такія фразы, што музыканты, якія выконваюць непасовую музыку (урэшце, і не толькі) і пры тым жыўць не ў сталіцы, адрасавалі мінскім калегам: "Вам лёгка стаць знакамітымі! Усе цэнтравыя пляцоўкі — у вас, вядучыя СМІ, Інтэрнэт, FM-станцыі, студыі гуказапісу, прадзюсары, двухмільённы горад!.. Невядома яшчэ, ці здолелі б вы стаць папулярнымі, каб мы з вамі памяняліся географічным становішчам!" Усё так. І — не так. А як? Пра тое мы папрасілі выказацца музыкантаў двух гуртоў, адзін з якіх, "Akute", "вырваўшыся" з Магілёва, сёння карыстаецца ўстойлівым попытам не толькі ў Мінску, але і за мяжой. Іншы ж, "Glofira", з Гомеля, нягледзячы на ўзрост, усё яшчэ набірае абароты. Бас-гітарысту "Akute" Раману ЖЫГГАРАВУ (далей — Р.Ж.) і фронтмену "Glofira" Сяргею СОЧНЕВУ (С.С.) мы задалі адны і тыя ж пытанні...

Алег КЛІМАЎ

Гурт "Akute". Раман Жыггарав — у цэнтры.

Не "абавязаны прапісцы"

Гурт "Glofira". Сяргей Сочнеў — першы злева.

рыя для кар'еры канцэрты прайшлі міма нас. А ў Мінску нас заўсёды прымаюць добра: больш людзей з падобнымі густамі. Зараз, праз адзінаццаць гадоў, змянілася пакаленне фанаў, і ўсё стала лягчэй...

— **А ці стаяла перад вашымі гуртамі задача заваяваць хаця б Мінск? Або мэтай было стаць папулярнымі яшчэ і за межамі краіны?**

Р.Ж.: — Любы музыкант бярэ ў рукі інструмент, каб каму-небудзь спадацца. Мінск ці ўсялякі іншы горад планеты ніколі не стане цалкам заваяваным: гэта ж азначае бессэнсоўнасць далейшага руху. Калі па парадку, дык мы ўдзельнічалі ў любых прыдатных нам конкурсах або "каляспаборніцкіх" авантурах, жадаючы, вядома, быць пачутымі народам. Атрымлівалася далёка не ўсё, пры гэтым тое, што ўдалося, падштурхоўвала да наступнай прыступкі. Першым адчувальным поспехам стала, дарэчы, перамога на "Басовішчы": мы выйгралі "штуку" баксаў і запісалі альбом. Наогул, сярод крокаў (і для многіх гэта становіцца цяжкапераадольнай перашкодай) — дасягненне якаснага ўзроўню запісу. Не магу прыгадаць ніводнага беларускага рэлізу, дзе мяне задаволіла б па гуку ўсё. І ўжо тым

больш — ва ўласных запісах. Мы столькі гадоў галодныя да добрага гуку і да гэтага часу не наеліся...

С.С.: — Вядома, як і любая каманда, хочам кампенсацыі ўкладзеных часу, сродкаў і сіл, але тут, зноў жа, усё залежыць ад нас. Для пачатку трэба заняць сваю нішу ў Беларусі. А потым, набраўшыся досведу, рушыць далей. Хоць ужо зараз пра нас у Расіі нядрэнныя водгукі. Нядаўна трапілі з кліпам "Седатыў" на маскоўскі інтэрнэт-канал. Нягледзячы на жорсткі адбор і канкурэнцыю велізарнай суседняй краіны, атрымалі шмат кампліментаў. Клічуць паказаць усё жыўцом. Я думаю, рэалізуем гэта неўзабаве. На радзіме ж крытыкі ставяцца да нас роўна. Некаторыя нават не бяруць навіны ад гурта на свае сайты: маўляў, працуюць толькі з прывяртанымі артыстамі...

— **Ці задавальняе вас тое становішча ў айчыннай музыцы, якое зараз займаюць каманды?**

Р.Ж.: — Я так разумею, што гэта пытанне "стайлу"? Тады — так. "Akute" — гурт поўнай унутранай згоды. Няма ні адной песні, якая была б прахадной для нас, і тым больш нам не сорамна ні за мінулае, ні за цяперашняе гурта. Выйшлі тры поўнафарматныя альбомы, і я магу сказаць, што не наўмысна, а па ўнут-

раным натхненні сфарміраваўся менавіта наш лад музыкальнага мыслення. У працэсе імправізацый мы можам спыніцца, напрыклад, калі адчуваем ухіль ў чужое. І гэта не рамкі, а ўзаемнае разуменне таго, чаго мы хочам, якога гуку альбо пасылу...

С.С.: — Не магу сказаць нешта канкрэтнае, бо не валодаю ўсёй інфармацыяй. Інтэрнэт дае вялікія магчымасці для раскруткі калектываў. Часцяком мы натываемся на свае песні ў Сеціве, выкладзеныя слухачамі. Гэта і расіяне, і зусім замежнікі. Песні жывуць сваім жыццём, і нам застаецца выпускаць новыя, каб папаўняць іх фонд. Мяне грэе толькі тое, што адсутнічаюць адмоўныя водгукі. А добрае імя — самае галоўнае. У нас няма менеджара, ніхто нам не займаецца. Уся ўвага падтрымліваецца самімі слухачамі. Здабыццё сваёй надзейнай фан-базы — доўгі працэс, але затое ён забяспечвае ўвагу да калектыву на доўгія гады, а не на адзін сезон.

— **У чым сакрэт поспеху нямінскіх альтэрнатыўных музыкантаў, якія здолелі стаць вядомымі і запатрабаванымі па-за роднымі населенымі пунктамі?**

Р.Ж.: — Я хацеў бы пазбегнуць канкрэтных параўнанняў. Усе — розныя. Пospех — гэта сур'ёзная праца над сабой. Вынік пакажа, на

тэрыял: мы "разагравалі" іх у Гомелі, — вельмі нядрэнная каманда. Урэшце, і не маладыя яны. Я — пра "Глюкі" (двое музыкантаў з цяперашняга складу "Akute" гралі ў тым гурце, што распаўся некалькі гадоў таму. — **А.К.**), якія чуў гадоў дзесяць таму. Так што гэта вынік шматгадовых пошукаў свайго гуку. А сакрэт, дапусцім, мінскіх "The Toobes", напэўна, у англійскай мове ды нястрымнай энергіі кожнага з іх. Напор, якога не хапае многім добрым гуртам. Ну, і шанцаванне, думаю.

— **У чым бачыце вартасці ды недахопы уласных гуртоў?**

Р.Ж.: — Гурт — гэта людзі, а чалавек — нестабільны, ад чаго пакутуе агульная справа. Я — прыхільнік жорсткага рэгулявання, паколькі шмат зведаў на сваім досведзе прыкладаў а-ля "і так добра" ды іншых дылетанцкіх штук. Справу такое стаўленне толькі забівае.

С.С.: — Недахоп — залішняя меланхолічнасць, уласцівая людзям нашага роду дзейнасці. І нас можна лёгка вывесці са строку рэзкай фразай. А пакаравацца на сцэне і нешта даводзіць — ненармальны стан чалавека. З добрых якасцей прафесіі нічога не магу назваць...

— **Ваш погляд на нашу непасовую сцэну: плюсы і мінусы...**

Р.Ж.: — Плюсы — тое, што яна існуе і абнаўляецца. Прыходзяць новыя калектывы, адраджаюцца старыя. "Забіў", пасталеў, апусціліся рукі — гэта вынік чалавечага фактара, а пацярпела агульная справа: кшталту, гурт разваліўся, сцэна абмялела, кірунак аслабеў...

С.С.: — Я бачу адзін вялікі мінус, які перашкаджае развівацца роке-рам у нашай краіне: як бы падзел на беларускамоўны і рускамоўны лагеры. Прычым непрыманне ідзе ад прадстаўнікоў першай плыні. У выніку, адны "пасуцца" ў Польшчы, а іншыя — у Расіі. Але ў нас — агульная краіна. З плюсаў можна адзначыць тое, што цяжкасці нас загартуюць, ад чаго становімся больш настойлівым.

— **Да чаго наогул імкнецца калектывы?**

Р.Ж.: — Сфармулявана намі ж даўно: хочам, каб нам хапала сродкаў для дасягнення творчых мэт.

С.С.: — Хацелася б "намацаць" стыль, рафінаваць агульную ідэю. Не ўсё мяне задавальняе. Марыцца пра тое, што калі-небудзь у нас будзе больш часу адно для аднаго і для агульнай справы. Цёплыя ўзаемаадносіны — галоўнае ў гурце...

ФОТОФАКТ

Купалле абяцалі?

"Я быў рэжысёрам некаторых святаў, калі ля сцэны збіраліся тры тысячы чалавек і хто-небудзь з натоўпу крычаў: "Паказвай Купалле, нам яго ў газетах абяцалі!" Падобныя купаллі і сёння заканчваецца "нацыянальнай беларускай стравой" — шашлыкамі..." — кажа Іван Кірчук. Прадстаўнікі рэдакцыі "К" на гэтым тыдні пабывалі ў гасцях у лідара этна-трыа "Троіца", які не так даўно прэзентаваў сваю другую кнігу, названую ім "Гарыць свечка ля алтара...". Натуральна, у размове з музыкантамі мы не абышлі ўвагай гэтую падзею, а яшчэ пагутарылі пра беларускую фольк-прасторы, трыб'ют "Песнярам", айчынных прадзюсараў, язычніцтва і хрысціянства ды многае іншае. Пра народныя абрады і іх адраджэнне — таксама, аб чым сведчыць і прыведзеная вышэй цытата...

Гутарку з Іванам Кірчуком у рубрыцы "Рэдакцыя плюс..." чытайце ў адным з бліжэйшых нумароў "К". **Фота Юрыя ІВАНОВА**

Добры знак: у дзень за-крыцця XIX Міжнародна-га тэатральнага фестывалю “Белая Вежа” член аргкамітэта (а насамрэч — душа і розум гэтага форуму), генеральны дырэктар — мастацкі кіраўнік Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы Аляксандр Козак ужо агучыў некаторыя ідэі наконт наступнага, юбілейнага, свята. Такі доўгатэрміновы разлік і вельмі сур’ёзны, нават скрупулёзны падыход да фарміравання праграмы, імкненне насыціць фестывальны тыдзень максімальнай колькасцю спектакляў — абавязкова добрых і розных, даўно сталі адметнасцю форуму ды залогам яго пастаяннага развіцця.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Геаграфія па-мастацку

Праўда, адлегласць паміж добрым і розным бывае на гэтым фестывалі невымернай. У тым сэнсе, што заўсёды паўстае пытанне, на які паказчык арыентавацца: на верхнюю планку, занятую лаўрэатамі, ці на агульны “сярэднестатыстычны” ўзровень? З першага пункта гледжання, сёлетня “Белая вежа” — унікальная. Прычым у параўнанні не толькі з самой сабой, але і з многімі найпрэстыжымі тэатральнымі форумамі. А вось з другога — на гэты фестываль (як і на ўсё іншае, вядома) моцна ўплывае грашовы фактар, неабходнасць запоўніць залу не проста запрошанымі гасцямі, а найперш тымі, хто набывае білеты. Таму на адным полюсе апынаюцца такія знакавыя рэжысёры, як Эймунтас Някрошус, Леў Эрэнбург. На другім — танная расійская антрэпрыза, хай і ўвасобленая ў стацыянарных маскоўска-пецярбургскіх тэатрах, “нацягнуты” гумар сумніўнага ўзроўню, ад якога хочацца не крыва ўсміхацца, а плакаць. Але і пры такім мастацкім разгорце вышэйшая планка — пераважвае. А супадзенне некаторых паказаў па часе дазваляе рабіць беспамылковы выбар і знаходзіць кожнаму — сваё (хаця для тых жа крытыкаў ды спецыялістаў, якіх на фестывалі не так і мала, больш зручным быў бы зрух некаторых паказаў літаральна на паўгадзіны, максімум на гадзіну).

Увогуле ж, арганізацыйны бок фестывалю працуе як адладжаны гадзіннік. А тое, што амаль адначасовая дэманстрацыя спектакляў ажно на трох пляцоўках без праблем збірае публіку, сведчыць: фестываль выхаванай свайго гледача — тэатральнага, дасведчанага, зацікаўленага. Мае форум і сваіх прыхільнікаў у той жа сталіцы, не абдзеленай, здавалася б, падзеямі. Год за годам у Брэст едуць “павышаць кваліфікацыю” найбольш апантаны студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, маладыя рэжысёры, крытыкі, артысты. Хтосьці спыняецца ў родных і знаёмых, хтосьці здымае ўсёй кампаніяй кватэру. І — на прагляд ды абмеркаванні. Зразумела, ідэальным было б камандзіраванне творцаў, мастацкага кіраўніцтва тэатраў на гэты ды іншыя форумі. Але і пры адсутнасці такой магчымасці кожны спецыяліст, асабліва малады, вырашае для сябе амаль гамлетаўскае пытанне: ехаць ці не ехаць? Застаецца спадзявацца, што праз час тая ж “Белая вежа” дасць дадатковы кірунак культурнаму турызму, у тым ліку сярод замежнікаў. Бо ўжо зараз намецілася тэндэнцыя максімальна шырока прадстаўляць тэатры былых савецкіх рэспублік. Сёлета, да прыкладу, акрамя ўдзельнікаў з Італіі, Польшчы, Славакіі,

Сцэна са спектакля “Кніга Іова”. / Фота прадастаўлена Брэсцім акадэмічным тэатрам драмы.

Што бачна з “Белай Вежы”?

былі тэатры не толькі з Расіі і Украіны, але і з Азербайджана, Арменіі, Грузіі, Казахстана, Латвіі, Літвы, Эстоніі. І сярод іх — не адно перыферыійныя (дзе, дарчы, здараюцца суперпадзеі), але і сталічныя, са статусам нацыянальных, якія даюць больш поўнае ўяўленне пра цяперашні стан тамтэйшага тэатральнага мастацтва. Гэта — яшчэ адна важная тэндэнцыя фестывалю, якая заслугоўвае далейшай увагі і ўсебаковай падтрымкі, робячы форум цікавым нават для тых, хто ў курсе найбольш нашумелых расійскіх і еўрапейскіх прэм’ер.

Пяць кульмінацый — не мяжа!

Асабіста я налічыла на фестывалі ажно пяць кульмінацый, прычым разнапланавых. Генеральнай кульмінацыяй, як і трэба было чакаць, аказалася “Кніга Ёва” Тэатра-студыі “Мено Fortas” з Вільнюса (Францыя фестывалю, дыплом лаўрэата “За лепшую мужчынскую ролю”). Ці можна паставіць Біблію, ды не ў сюжэтным, а менавіта ў філасофскім разгорце? А яшчэ каб гэта было надзвычай тэатральна, відовішчна, пластычна, а не “размоўна-лекцыйна”. І каб спектакль, які патрабуе ад гледача не меншай аддачы ды паглыблення, чым ад пастаноўшчыкаў і артыстаў, не адпускаў далей, вымушаючы зноў і зноў вяртацца да ўбачанага ды асэнсоўваць-пераасэнсоўваць яго, пераконваючыся ў дакладнасці і дасканаласці выкладзеных у ім думак. Бо, пры ўсёй “літоўскасці” ды актуальнасці пастаноўкі, бязмежнай разгалінаванасці асацыятыўных шэрагаў і мастацкіх спасылак, што заўсёды ўласціва Някрошусу, пры ўсіх новых вымярэннях тэатральнай прасторы, спектакль застаецца класічным у галоўным — гімне ў гонар чалавека, чалавечтва, чалавечнасці. А тое, што брэсцчане паспелі паглядзець яго аднымі з першых, літаральна адразу пасля прэм’еры (нават у Маскве пакуль дэманстраваўся толькі эскіз да спектакля), робіць дадатковы

вы гонар арганізатарам форуму ў горадзе над Бугам і сведчыць пра яго вельмі высокі прэстыж.

Прэстыжнасць фестывалю падкрэслівае і той факт, што Тэатр маленькіх ножаў з Фарлімпопалі (Італія) прыехаў на яго па ўласнай ініцыятыве. Вероніка Ганзалес знайшла звесткі пра фестываль праз Інтэрнэт і, што называецца, літаральна напросілася ва ўдзельнікі. А між тым, яе монаспектакль “Аднойчы дзве маленькія ножкі...” можа ўпрыгожыць любы фестываль самага высокага ўзроўню. А тэхніка, у якой яна працуе, увогуле з’яўляецца ўнікальнай: на сённяшні дзень, як распавяла артыстка, ёй валодаюць толькі двое — яна сама і яе настаўніца. Бо ў якасці лялек выкарыстоўваюцца... ногі выканаўцы: ступні ператвараюцца ў твары, на шыкалаткі чапляюцца сцэнічныя ўборы — і лялька гатова. У якасці “зыходнага матэрыялу” Вероніка выкарыстоўвае і іншыя часткі цела, пераўвасабляючыся на нашых вачах. Яе спектакль — сямейны, аднолькава цікавы людзям усіх узростаў, пачынаючы амаль з немаўлят. Цыкл мініяцюр, прысвечаны вечнай і такой актуальнай сёння тэме ўзаемамаразумення (ад асабістага шчасця і кахання да міру ва ўсім свеце), аказаўся падпарадкаваны сапраўднай сімфанічнай драматургіі. А ў вобразах і выкарыстаных прыёмах чытаўся працяг традыцый

Пра XIX Міжнародны фестываль...

Сцэна са спектакля “Дзве ножкі”.

не толькі італьянскай камедыі масак (не забывайцеся, што для Італіі гэта жывая нацыянальная тэма!), але і старажытнагрэчаскага (і, дарчы, старажытнарымскага) тэатра, разнастайных сярэднявечных пастановак, розных форм школьнага тэатра і да т.п. А над усім — вялікая абаяльнасць артысткі, яе імкненне быць зразумелай, “пасябраваць” з публікай, ні ў якой меры не апускаючы высокую мастацкую планку. Трэба было бачыць, як пасля спектакля дзеці кінуліся да яе, а яна, у сваю чаргу, шчодро адорвала іх сувенірнымі падаўкамі (якія выконвалі яшчэ і дадатковую рэкламнаю функцыю)!

Не менш ярка быў выяўлены нацыянальны пачатак у абодвух працытаных Уільяма Шэкспіра, што можна лічыць яшчэ адной найвышэйшай кропкай “Белай Вежы”, падзеленай на падыход да кульмінацыі і яе апафеоз. Цікава, што ў абодвух выпадках тэатры па розных прычынах звярнуліся да не самых папулярных яго п’ес. Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Габрыэла Сундукяна з Ерэвана (Арменія) прывёз спектакль “Кароль Джон”, атрымаўшы дыплом лаўрэата “За захаванне нацыянальных традыцый у спектаклях класічнага рэпертуару” (дадамо, што спектакль рыхтаваўся па замове знакамітага англійскага тэатра “Глобус” і ўпершыню быў паказаны на яго сцэне ў рамках Шэкспіраўскага

фестывалю). Дзяржаўны прафесійны тэатр юнага гледача імя Надара Думбадзе з Тбілісі (Грузія) паказаў “Зімовую казку” (але выступаў апошнім, ужо пасля падвядзення вынікаў, і таму, на вялікі жаль, апрыёры не мог прэтэндаваць на ўзнагароду). Абедзве п’есы не трактаваліся літаральна, а сталі падставай для актуальнай размовы — усё на тую ж тэму ўзаемамаразумення, асабістага і грамадскага: “Кароль Джон” даспедаваў механізмы, “палітэхналогіі” развязвання вайны, “Зімовая казка” — жудасныя наступствы рэўнасці, шлюбнай і бацькоўскай, і, шырэй, неўтаймаваных жарсцяў, што не былі суцішаны розумам.

Грузінскі ТЮГ, да ўсяго, паказаў прыклад фарміравання рэпертуару і эстэтыкі, скіраваных яшчэ і на маладзёжную праблематыку. Акурат у адпаведнасці з класічнай формулай, што для дзяцей (а ў дадзеным выпадку — для падлеткаў і моладзі) трэба рабіць, як для дарослых, толькі яшчэ лепш. Імя маладога рэжысёра (а яшчэ і драматурга, адзначанага безліччу прэмій, а таксама акцёра) Дата Тавадзе, які супрацоўнічае з Лонданскім тэатрам Каралеўскага квартала, у нас пакуль не так шырока вядома, але, я ўпэўнена, хутка яно стане знаковым.

Тэатр-студыя “Невялікі драматычны тэатр” з Санкт-Пецярбурга здзівіў трагікамедыяй (а на мой погляд, трагіфарсам) “Ю” паводле аднайменнай п’есы Волгі Мухінай (дыплом лаўрэата “За лепшую рэжысуру”). Праўда, ад п’есы, як гэта часцяком бывае ў Льва Эрэнбурга, практычна нічога не засталася. І калі ў ягонаў “Навальніцы”, паказанай некалькі гадоў таму ў Мінску на сцэне Купалаўскага, заставалася сама атмасфера, аўра драматургіі А.Астроўскага, дык у “Ю” змяніўся не адно літаратурны тэкст, а сама танальнасць апавяду. Ад слова “люблю” засталася не двойчы паўтораная апошняя літара, а супрацьлегласць — “не люблю”, скіраванае кожным персанажам на сябе самога. А ўся пастаноўка стала збіральным і зусім не ідылічным партрэтам савецкай эпохі, дзе не толькі героі, а сам грамадскі лад

жыцця нўёмольна рухаецца да самазабойства. Спалучэнне абсурдысцкіх дыялогаў з гэткай рэалістычнай эстэтыкай самога спектакля стварыла адчуванне “рэальнага” сюррэалізму — бясконцага да бясконцаці.

І ўжо абсалютна нечаканым фестывальным адкрыццём стаўся Ровенскі абласны акадэмічны украінскі музычна-драматычны тэатр з “Апошнім тэрмінам” (паводле аднайменнай апавесці Валянціна Распуціна; дыплом лаўрэатаў “За лепшы спектакль малых форм” і “За лепшую жаночую ролю”). Ён цалкам абверг думкі і наконт “састарэласці” традыцыйнага псіхалагічнага тэатра, і наконт “перыферыійнасці” тэатраў абласнога маштабу, і наконт залежнасці рэжысёра ад акцёрскай адоранасці. Уладзімір Петрыў зрабіў такую пастаноўку, у якой крытыкі былі гатовы падзяліць прызы за лепшыя ролі паміж усімі ўдзельнікамі! І гэта прытым, што спектаклю ўжо больш за шэсць гадоў і ў ім узніклі акцёрскія замены. А яшчэ — пастаноўка ўшчэнт разбіла звыклы падзел спектакляў на “фестывальныя” і “нефестывальныя”. Бо якасць, раўназначная высокай класіцы, не можа быць “нефестывальнай”. І, наадварот, без адэкватнага ўвасаблення ніякай творчай ідэі не вырасцэ да ўзроўню фестывальнай.

Працяг разваг пра форум — у наступных нумарах “К”.

Камертон

У панядзелак у сталічнай філармоніі адкрываецца IX Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Асаблівацю амаль усіх такіх форумуаў была прэзентацыя новага беларускага твора, які арганізатары замаўлялі камусьці з нашых кампазітараў. Сёлета гэта будзе "Туман" для сімфанічнага аркестра і органа, напісаны маладой, але ўжо вядомай беларускай творцай Вольгай ПАДГАЙСКАЙ, якая сама будзе і саліраваць.

Надзея БУНЦЭВІЧ

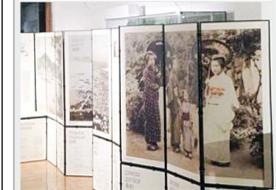
— Вольга, прэм'ера вашага твора прагучыць не проста ў час фестывалю, а ў Міжнародны дзень музыкі — 1 кастрычніка, у адным канцэрце з кампазіцыямі Саф'і Губайдулінай — класіка расійскага авангарда. Такое суседства не пужае?

— Абавязвае. І вельмі радуе! Нарэшце я змагу з ёй пазнаёміцца! Бо яна ўжо больш за дваццаць гадоў жыве ў Германіі і да нас не завітвала. Для мяне (як, дарэчы, і для кожнага, хто цікавіцца сучаснай акадэмічнай музыкай) яна — адзін з прыкладаў сапраўднага кампазітара і чалавека. Я добра ведаю ейную творчасць, асабліва расійскага перыяду. Але ніколі не імкнулася пераймаць стыль — у рэшце рэшт, гэта шлях у нікуды. Намшат важнейшымі для мастака з'яўляюцца творчыя зносіны. Дзякуючы Фестывалю Юрыя Башмета да нас ужо трэці год запар прыязджаюць папраўдзе легендарныя творцы, вядучыя класікі сучаснасці. Пазалетась — Гія Канчэлі, летась — Кшыштаф Пендэрэцкі, сёлета — Соф'я Губайдуліна. Фестываль папулярнызе не толькі музычную класіку, але і авангард, і гэта не можа не уплываць на нашу нацыянальную культуру.

— Фестывальны рух, наколькі я ведаю, вам далёка не абыхкава, бо вы чалавек, багаты на ідэі і лёгкі на пад'ём. У свой час у складзе некалькіх калектываў шмат выступалі ў

— Але назва "Туман" на ўрад ці асацыюецца з мазайкай — хутчэй, з чымсьці глейкім і адначасова прывідным...

ф о т а ф а к т

Гашкевіч у Хакадатэ

У Цэнтры падтрымкі грамадскасі горада Хакадатэ (Японія) сёння адкрылася выстаўка з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння першага консула Расійскай імперыі ў Японіі, уральжнца Беларусі Іосіфа Гашкевіча. Ягонья ўгодкі ўнесены ў Календар памятных дат UNESCO на 2014-ы.

Фота Алена РЫЖКОВА

Фрагмент цыкла "Календар", прадстаўлены на выстаўцы.

"Туман" з Беларусі

Вольга ПАДГАЙСКАЯ, кампазітар

замежжы, зараз удзельнічае ў праекце сучаснай музыкі і нямога кіно "Кінемо", які набывае міжнародны разгорт...

— Сутнасць "Кінемо" ў тым, што на адкрытым паветры, ва ўнутраным дварыку Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура дэманструюцца малавядомыя стужкі, разлічаныя на інтэлектуальнага глядача, а маладыя беларускія кампазітары іх агучваюць. З гэтым праектам нас запрасілі ў Белаежскую пушчу, на экалагічна-культурны "Прызба-фэст", які праводзіўся ўпершыню. Там да нас далучыліся музыканты з Польшчы і Германіі. Наступныя паказы — у рэшце рэшт, гэта шлях у нікуды. Намшат важнейшымі для мастака з'яўляюцца творчыя зносіны. Дзякуючы Фестывалю Юрыя Башмета да нас ужо трэці год запар прыязджаюць папраўдзе легендарныя творцы, вядучыя класікі сучаснасці. Пазалетась — Гія Канчэлі, летась — Кшыштаф Пендэрэцкі, сёлета — Соф'я Губайдуліна. Фестываль папулярнызе не толькі музычную класіку, але і авангард, і гэта не можа не уплываць на нашу нацыянальную культуру.

— Гэтая рыса, магчыма, выявілася і ў драматургіі "Тумана"?

— Безумоўна. Увогуле, разнастайныя мантажныя прытцы шырока выкарыстоўваюцца ў музыцы, асабліва сучаснай, ажно да праслаўтай "кліпаваці", калі асобныя элементы літаральна міляюцца, паступова складаюцца ў агульную карціну.

— Але назва "Туман" на ўрад ці асацыюецца з мазайкай — хутчэй, з чымсьці глейкім і адначасова прывідным...

— Прызнацца, з назвай даяноса памучыцца. Але, пагадзіцеся, "туман" — слова надзвычай шматграннае, шматзначнае і цягне за сабой папраўдзе бясконцы шлейф асацыяцый.

— Так, тут і Беларусь з яе надвор'ем, і космас з яго туманнасцю Андромеды... Нядаўні фільм Сяргея Лазніцы "У тумане", зняты па аднайменнай аповесці Васіля Быкава... Нарэшце, выраз "туман у галаве", што азначае перамогу падсвядомасці над свядомасцю...

— Для мяне туман — гэта яшчэ і звязаныя з ім легенды, паданні, што сустракаюцца ў розных народаў. Пра дзюўчыну, якая, каб спыніць вайну, кінула ў бездань і ператварылася ў туман, што хаваў войскі ад непрыяцеля. Або проста пра туман, які паўстаў паміж варагуючымі лагерамі і прадухіліў ці спыніў вайну...

— Цікава, а якімі былі патрабаванні арганізатараў Фестывала Юрыя Башмета? Тэма будучага твора не абмяркоўвалася?

Помнік ад двух тэатраў

Два тэатры — Нацыянальны акадэмічны драматычны імя Максіма Горкага і Магілёўскі абласны драматычны — прыклалі намаганні для стварэння новага надмагілля Уладзіміру Кумельскаму — акцёру, рэжысёру, заснавальніку трупы, што ў свой час стала "касыяком" для ўтварэння Горкаўскага тэатра. Адкрыццё помніка прайшло з узелам творчага складу абодвух калектываў, а таксама студэнцтва.

Фота прадстаўлена Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатрам імя Максіма Горкага

ф о т а ф а к т

жам", назаву сведчаннем высокага майстэрства і медальёны кераміста Калтыгіна. Яшчэ дадам, што выявы на медальёнах, іх кампазіцыйны лад выдаюць добрую, усмешліваю іронію аўтара, з якой ён ставіцца да сваіх герояў. Ён штануе сваіх сямброў такімі, якія яны ёсць.

Аб'ёмная пластыка прадстаўляе іншую іпастась мастра — здольнасць працаваць з брутальнай формай, знаходзіць гармонію ў дысанансных спалучэннях. На маю думку, аўтар прадставіў гэтых абстрагаваных формаў — нейкім падобстве нацюрморту — агрэсіўную ўрбаністыку, ад якой хацелам паўсоль...

Размаўляючы з гледчачым, Валерый Калтыгін сказаў, што яго цікавяць старыя рэчы, якія альбо перажылі сваіх гаспадароў, альбо гаспадары пазбавіліся ад іх як ад не-

патрэбнага жыццёвага баласту. Рэчы маюць памяць, упэўнены мастак, і яны могуць, як людзі, пакутваць ад самоты ды крыўды. Рэчы "з біяграфіяй" — гэта лустэркавая адбіткі чалавечых лёсаў...

Адзін з медальёнаў Валерыя Калтыгіна.

Бамонд: опера, балет

Сёння стартуе IV Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "TeArt" — як і летась, з разгорнутага беларускага блока, насычанага найноўшымі айчыннымі прэм'ерамі. Міжнародную ж праграму сёлетняга фестывалю адкрые не драматычны спектакль, а балет "Жар-птушка" Ігара Стравінскага ў харэграфіі Міхаіла Фокіна, пастаўлены народным артыстам Андрэйсам Ліепам у нашым Вялікім тэатры. Крытыкі і журналісты паспелі ацаніць падзею пад час здачы спектакля мастацкаму савету.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Вядома, не было галоўнага, дзеля чаго, пэўна, і ладзілася пастаноўка, — карціны Льва Бакста "Эскі касцюмы Жар-птушкі", якая будзе выстаўлена ў фэае тэатра ў дзень прэм'еры, з кастрычніка. Ёд таму прыдбаана на аукцыёне палатно папоўніла карпаратыўную калекцыю "Белгазпрамбанка" і стала сённяшні дзень першай і пакуль адзінай работай гэтага сусветна вядомага мастака — ураджэнца Беларусі, якая захоўваецца ў

— Затое будзе цалкам аўтарская канцэпцыя!..

ф о т а ф а к т

Восень. "ТэАрт". Прэм'ера

"Жар-птушка" прыляцела...

нашай краіне. Але балет — мастацтва самадастатковае, ён застаецца ў рэпертуары тэатра і без далейшага дэманстравання жываліснага арыгінала. Таму і ставіцца да яго трэба як да доўгатэрміновага, а не толькі ўласна фестывальнага набывку.

З "Жар-птушкай", якая стагоддзе таму стала адной з сенсацыйных знакамітых "Рускіх сезонаў у Парыжы", арганізаваных Сяргеем Дзягілевым, на нашай сцене можна было пазнаёміцца ў кастрычніку 2010-га, калі Ліепа прывозіў сваю трупку на гастролях. Цяпер гэты балет, як і раней увасоблены іншымі "руска-сезонным", будзе ў нашай афішы, яшчэ больш ператвараючы Валікі тэатр Беларусі ў своеасаблівы дзягілеўска-ліепаўскі філіял. Можна, вядома, гэтым ганарыцца, але ж хочацца і адметнасці. Тым больш, што ў нас была і свая "Жар-птушка", ужо знятая з рэпертуару, — у пастаноўцы народнага артыста СССР і Беларусі Валянціна Елізар'ева. Ажыццёўленая ў 1998-м і запісаная тэлебачаннем (улетку, дарэчы, яна была ў эфіры), яна стала апошняй абсалютнай прэм'ерай майстра ў нашым тэатры, бо далей ён рабіў рэдэкцыі ўласных і класічных балетаў, а "Клеапатра" з музыкай Вячаслава Кузнецова так і не ўбачыла святла рампы.

У параўнанні з расійскімі, нашы артысты надалі фокінска-ліепаўскай "Жар-птушцы" новае дыханне. Вольга Гайко (Жар-птушка), Ігар Аношка (Царэвіч), Людміла Кудраўцава (Красуна Ненаглядная), Юрый Кавалёў (Кашчэй Бессмяротны) — кожны з салістаў адшукаў і падкрэсліў у сваім ге-

роі найбольш яркія фарбы. Сур'эзна папрацаваў і кардэбалет, старанна ўвасабляючы шматлікіх добрых і яліч больш "густанаселеных" злых персанажаў у змрочным Кашчэвым царстве. Немагчыма не адзначыць увагу артыстаў да характараў сваіх герояў, імкненне не проста годна выканаць, а — менавіта асэнсоўваць, адшукаўляць рухі, што ўвогуле з'яўляецца моцным бокам нашай балетнай трупы. Але ж які энс нясе сама пастаноўка?

Сёння ж, прыйшоўшы ў тэатр (а тым больш, на спектакль у рамках "ТэАрта"), чакаеш не толькі "карцінай трупы", але і працу для душы. На гэта цяперашняя "Жар-птушка" не разліча-

— "нёмкія" пытанні. Да прыкладу, чаму Царэвіч, паклікаўшы на дапамогу Жар-птушку, збягае са сцэны — на ўвесь час, пакуль тая змагаецца са злымі сіламі? Атрымліваецца, ён ба-зьялівец? Але гэта не пераждкае яму з'явіцца з вялізным яйкама, у якім схавана Кашчэва смерць, акурат тады, калі страшнае войска ўжо палягло. Маўляў, я пераможа! Лепшымі чалавечымі якасцямі не вылучаецца "ТэАрта", але і працу для душы. На гэта цяперашняя "Жар-птушка" не разліча-

Сцена з балета "Жар-птушка". Фота Сяргея ПІАКОТ

Стагоддзе таму гэты балет, вырашаны ў рамантычных традыцыях, павінен быў адкрыць для Еўропы ўсходнюю экзотыку, часткай якой было і рускае мастацтва. Невыпадкова Дзягілеў, распрацоўваючы сваю задуму, з'яўдаў у ёй сюжэтныя лініі розных рускіх народных казак, не спыняючыся на якойсьці адной. Пастаноўка адпавядала эстэтыцы зна-

на. Бо як толькі пачынаеш глядзець спектакль праз прызму сучаснага тэатральнага і балетнага досведу, у галаву так і лезуць зусім не адпаведныя думкі, што ніяк не стасуюцца з колішнімі ідэямі пастаноўкі. Можна, трэба ўспрымаць яе прасцей — як тую ж казку для маленькіх? Але і ў дашкольна-школьнай узросце сучаснага дзеці могуць задаць бацькам

Царэвіча, а збягае разам з сяброўкамі. А вось калі ён ужо перамагае, тады і пра вяселле можна падумаць!.. Чым не сучасная псіхалогія? Супрацьстаўленне вольналюбівай Жар-птушкі і лірычнай Красуні шмат у чым працягвала панасць жаночых вобразаў у опернай творчасці Мікалая Рымскага-Корсакава, дзе казначная герайня гінула і нават прыно-

сіпа сьбае ў ахвяру, пакідаючы свайго люблага для рэальнай (ва ўсіх сэнсах слова) дзюўчыны. Ёгае ж супрацьстаўленне герайня было ўласліва ўсім далейшым харэграфічным версіям балета. Елізар'еў, дарэчы, быў першым, хто з'яўдаў іх у адну, паставіўшы балет пра веліч, мод і жыватворную сілу каханя, пад уздзеяннем якога і адбылася ператварэнне Жар-птушкі ў Красуня Ненаглядную.

У тым прычынаты, якое па харэграфічнай лекцыі было квітэ-

Паміж "этна" і "тэхна"

Сонца ж можна маляваць усё жыццё

манструе ўзоры і спалучэнні розных графічных тэхнік — гэта як літары алфавіта, з якіх складаюцца словы і сказы. Валянціна Шоба належыць да тых мастакоў, для каго форма з'яўляецца самадастатковай каштоўнасцю, а зместам яе напаяняе не творца, а — гледяч, выходзячы з уласнага эстэтычнага досведу і праз свой асацыятыўны шэраг.

З гэтай прычыны работы Валянціны Шоба могуць зацікавіць найперш прыхільнікаў нефігуратыўнага мастацтва, схільных да абстрактнага мыслення. Хоць мастачка, як мне падаецца, прэтэндуе на месца ў кагорце авангардыстаў, найбольш запінальнай з яе твораў выдаюць у ёй асобны псіхалагічна арыентаваную на славянскую (індаеўрапейскую) архаіку. Досыць выразна прасочваюцца рысы матывы, скаржтаванія эстэтыкай мадэрна. Такі напрамак быў вельмі папулярны ў мастацтва Беларусі і краін Балтыі ў 1980-х гадах. Яго носбітамі з'яўляліся найперш адмыслоўцы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, далей — графікі, у меншай ступені — жывальцы.

Цікава, што на гродзеншчыне дазены на прамак актуальны і сёння. Можна, таму, што гэта рэгіён, дзе рамантычна спадчына Сярднявеча не зведала такога агрэсіўнага уздзеяння, як у цэнтральнай і ўсходняй Беларусі. Сам ландшафт гэтага краю, прыродны і гістарычны, спрыяе думкам пра вечнае...

У кантэксце мастацтва — як беларускага, так і еўрапейскага — карціны Валянціны Шоба ўспрымаюцца цалкам натуральна, як музычныя творы, дзе досыць гарманічна спалучаны "этна" і "тэхна". Ёта сёння... Але за-

Валянціна Шоба. "Сонца 2".

ўтра стаўка мастачкі на эфектныя тэхнічныя прыёмы можа не спрацаваць на публіку. Бо літаральна штодня з'яўляюцца ўсё новыя і новыя мастацкія тэхналогіі — угнацца "за прагрэсам", бадай, немагчыма. Быць у гэтых варунках пастаянна "сучасным" даволі складана. Дый навошта?

Зрэшты, мастацтва адбываецца ў шчыльным копе тэм ды ідэй, проста для вядомых паняццяў Шоба як творца таксама шчыруе ў такім напрамку. Прынамсі, Сонца ў яе версіі насамрэч лашчыць вочы і грэе душу. А гэта ўжо нямагла... Сонца ж можна маляваць усё жыццё. Дадзеная тэма вечна будзе актуальнай.

Фрагмент цыкла "Календар", прадстаўлены на выстаўцы.

Акцыя "К":
журналісцкі аўтапрабег
па СДК і не толькі

Партнерыят для выніковай перспектывы

Менеджар

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)
...У "ручнага" ганчара — не-
благі заробак. Да прыкладу, зар-
плата сельскага бібліятэкара ён
перакрывае разы ў тры. Але і пра-
цоўная нагрузка ў такога глінаме-
са — адпаведная. Паспрабуйце пра-
весці рабочы дзень за ганчарным
кругам — і пераканаецеся, што гро-
шы дарэмна не дастаюцца. Таму і не
кожны за той круг ірвецца...

Астатняя прадукцыя робіцца
паўаўтаматызавана. Вымаецца з
форм, ачышчаецца, клеіцца, замы-
ваецца, абпальваецца, пакрыва-
ецца фарбай ці лакам. Калі глазу-
руецца — абпальваецца яшчэ раз,
пры большай тэмпературы. Потым
усё сартыруецца па "жанрах", паку-
ецца і адпраўляецца да спажыўца.

Радашковіцкую кераміку без
цяжасцей можна прыдбаць і ў Мін-
ску, бо фірмовых крам тут хапае.
Але выбар у Радашковічах — бо-
льш чым багаты. Дый цэны вас па-
радуюць. А пакаштаваць гарбаты
на лекавых зёлках па беларускай
рэцэптуры ды яшчэ і з самабытнага
керамічнага кубка — двайная сма-
ката! Адзінае, чаго бракуе, на наш
погляд, заводу, дык гэта энергічнай,
цікавай і яркай рэкламы...

І аўтэнтка, і прыбытак

Якая выснова ад пабачанага?
Можна доўга разважаць над тым,
што магчыма далёкая перспек-
тыва нашых дамоў рамёстваў — у
аб'яднанні вась у такія выптворчыя
кангламераты, як "Белмастацкера-
міка". Сапраўды, можна паставіць
на патак выптворчасць не толькі зба-
ноў, але і, скажам, лазовай мэблі ці
саламяных "павукоў". Але навош-
та?! Гэтым займаюцца нашы мас-
тацкія камбінаты. Мы вельмі спадзя-
ёмся, што яны старанна вывучаюць
запыт спажыўца і не падманваюць

яго чаканні. А вась аб'яднанне РДР
з мясцовымі гаспадарчымі групамі
аддзелаў — справа, на наш погляд,
вельмі рэальная і агульнакарысная.
Да прыкладу, дзе цяпер можна пры-
дбаць зграбны кошык з лазы ці з бе-
лага сасновага карэння? Хіба што на
правінцыйным рынку і пры ўмове,
што вам вельмі пашчасціць. І нават
у гэтым выпадку кошык той будзе
"рабочым", зробленым з дроту і без
прэтэнзій хоць на нейкую вытанча-
насць... Вось з такімі думкамі і дабі-
раліся да **Докшыц**. Прынамсі, ідэя
па творчым стасункаванні народных
майстроў з рабочымі гаспадарчых
груп нам вельмі спадабалася. Тым
больш, першыя крокі ў гэтым кірунку
ужо ёсць. У Карме, што на Гомельш-
чыне, спрабуюць вырабляць на про-
даж раздзелачныя кухонныя дошкі.
Будзем спадзявацца — на падставе
мясцовых выптворчых і мастацкіх тэх-
налогій. Проста такі выраб — дара-
жэйшы. Дык хто наступны?..

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

*Традыцыйныя для беларускай
кухні гаршчкі ды збанкі можна
набыць не толькі ў Радашкові-
чах. Іх багата ці не ў кожным
раённым ДOME рамёстваў. А
вось чым "Белмастацкерамі-
ка" мяне сапраўды ўразіла, дык
уменнем быць на грэбні хвалі,
адчуваць кан'юнктуру рынку.
Пагадзіцеся, на рынку дэкара-
тыўных і мастацкіх вырабаў
гэта вельмі важна. А таму я не
мог абысці ўвагай арыгіналь-
ныя керамічныя вырабы, пры-
свечаныя Чэмпіянату свету па
хакеі, усміхнуцца з крэатыўнас-
ці мастакоў прадпрыемства,
якія наладзілі выпуск мадэр-
ных кашпо для кветак, а такса-
ма набыць сабе сталовы набор
на дваі для сушы.*

Лепшыя ў вобласці...

Вось і Докшыцы. Спачатку мы
зацікавіліся аптымізацыйнымі
працэсамі ва ўстановах мясцовага
аддзела ідэалагічнай работы, ку-
льтуры і па справах моладзі. Вось
якую карціну нам намалевала ў
дачыненні да клубнай дзейнасці
галоўны спецыяліст аддзела Тац-
цяна Дземідовіч. Гарадскі дом ку-
льтуры перайменаваны ў Цэнтр
традыцыйнай культуры і народнай
творчасці. Былы метадычны цэнтр
увайшоў у ягоны склад пад назвай
"аддзел традыцыйнай культуры і
аматарскай творчасці". Вось пад гэ-
тым "дахам" і працуюць цяпер 24
установы культуры. Скарачэнняў у
аддзеле, мякка кажучы, не любяць.
Калі хто і сыходзіць з "дыстанцыі",
дык у асноўным — на пенсію. Пры-
намсі, нас пераканалі ў аддзеле,

Навальнік цыха № 1 радашковіцкага заводу "Белмастацкераміка"
Наталля Нехведюк у выстаўачнай зале прадпрыемства.

што пакрыўджаных аптымізацыя
не пакінула. Дай бог, каб так было
і надалей.

Але, не станем прыхоўваць, у
першую чаргу нас цікавілі творчыя
праекты. Сталы чытач "К" ведае,
што мы не-не — ды і звяртаемся па
досвед на Докшыччыну. Не, дзяку-
ючы ненавязлівым старанням ды-
рэктара Віцебскага абласнога мета-
дычнага цэнтру народнай творчасці
Кацярыны Лабука культура вобласці
пачала крэатыўна даюна і актыўна.
Але менавіта "культурная" мета-
дычная служба Докшыцкага раёна
стала па выніках мінулага года леп-
шай на Віцебшчыне. Таму кожнага з

тутэйшых спецыялістаў "К" лічыць
сваім экспертам у справе творчага
доўгатэрміновага праектавання.

Святы Серафіма ды Роха

Мы падлічылі: у раёне — больш
за дзясятка брэндавых мерапры-
емстваў. Пра нядаўні Сасновы фэст у
Бягомлі мы пісалі. Канчатковая
назва мерапрыемства — "Бушты-
навыя сосны Бягомля". Напрыкан-
цы верасня ў Параф'янаве чака-
ецца "Джынсавы фэст". Мы калісьці
былі ў гэтай вёсцы і пісалі пра тое,
што варта было б для тэатралізацый
напоўніцу выкарыстоўваць пляцоў-
ку клубнай установы. І нас вельмі

Мелодыя разьбяроў

У выстаўачнай зале Гомельскага
абласнога цэнтру народнай твор-
часці да 16 кастрычніка прахо-
дзіць сумесная выстаўка "Чароў-
ная мелодыя Палесся" работ
вядомых майстроў дэкаратыўна-
прыкладнага мастацтва з горада
над Сожам Васіля Сіпкова
і Валерыя Казлоўскага.

Фотарэпрадукцыі Ірыны ГЛУШЭЦ

На людным месцы

Усе мы родам з дзяцін-
ства. І адбітак яго так ці
інакш праяўляецца ў на-
шым далейшым жыцці.
Так атрымалася і з леп-
ельскай дзяўчынкай Зінай
Ляйко. Нарадзілася яна ў
1935 годзе, і змалку зведа-
ла і голад, і цяжкую слян-
скую працу. Але заўсёды
прыкмечала прыгожыя
кравякі роднай вёсачкі
Вялікі Поўсвіж, прыга-
жосць кветак у полі ды
розныя адметныя рысы
аднавяскоўцаў. Як яна са-
ма распавядала пазней:
"Вот віжу красівыя цвя-
ты — і думаю: нарысу
точно так жа. Ілі вот коні
пасуцца на траве: адзін —
белы, яшчэ — карычневы,
а ўжо чорны — дык самы
красівейшы..."

ЛЕПЕЛЬ

Пазней мы ўбачылі дзіцячыя
ўражанні майстрыхі, увасобленыя
ў чудаўным керамічным вырабах,
карцінах, дзе паўсюдна — уласнае
светаўспрыманне, шчырасць пачуц-
цяў, што праяўляюцца ў непасрэд-
насці і незвычайнасці выяўленчых
сродкаў.

"Хіба ж я прымітыўная?"

Памяці майстра Зінаіды Ляйко

Мастацтва Зінаіды Ляйко назы-
ваецца прымітыўным, наіўным. А
Зінаіда Уладзіміраўна крывілася
на гэтае азначэнне: "Хіба ж я прымі-
тыўная? Яны ж во настаяшчыя: мае
і людзі, і коцікі!" — казала майстры-
ха. А мы, глядачы, сёння разумеем,
што каштоўнасць яе творчасці мена-
віта вась у такой, наіўнай, шчырасці.
Кожная работа жанчыны — непаў-
торны вобраз ("Гаспадыня з бліна-
мі", "Касец", "Праля", кампазіцыя
"Танцоры"...).

З асобай цеплынёй і любоўю
стварала майстрыха сваіх знакамі-
тых коцікаў. У гэтых работах — час-
цінка яе душы, сардэчнай цеплыні.
Тут спатрэбіліся і прафесійныя на-
выкі (працавала Зінаіда Уладзімі-
раўна усё жыццё муляром-тынкаў-
шчыкам), бо як жа прымацаваць
вейкі ды вусікі коцікам? Сакрэт
гэты — уласнае аўтарскае вына-
ходніцтва — яна раскрыла сваім
вучням. Сёння майстры Цэнтру
рамёстваў Вольга Мулындзіна і На-

Зінаіда Ляйко.

талля Буйлова з удзячнасцю кары-
стаюцца вынаходніцтвам Зінаіды
Ляйко і спрабуюць стварыць коці-
каў, падобных да яе работ.

Цацкі, выкананыя ейнымі рука-
мі, маглі бачыць не толькі жыхары
Беларусі, — яны дэманстраваліся ў
Дрэздэне, Таліне. У 2003 годзе сту-
дыя "Беларусьфільм" зняла стужку
"Беларуская цацка". Але гліняныя
фігуркі майстрыхі — не столькі цац-
ка, колькі сапраўдная дэкаратыўная
скульптура. Творы — пазнавальныя,
у іх умела падкрэслены адметнасці
таго або іншага персанажа (скульп-
тура-бюсік В.Жукавай, партрэты
А.Райкіна, Я.Сахуты...).

Зінаіда Уладзіміраўна пайшла з
жыцця ў 2010 годзе. Яе вырабы за-
хоўваюцца ў Віцебскім абласным
метадычным цэнтры, Віцебскім
краязнаўчым музеі, Лепельскім цэн-
тры рамёстваў, у прыватных калек-
цыянераў. Мы ўдзячныя Зінаідзе
Уладзіміраўне за тое, што яна наву-
чыла нас бачыць прыгожае ў паўся-
дзённым і радавацца жыццю...

Ірына ГАЎРЫЛЕНКА,
метадыст Заслужанага аматар-
скага калектыву "Скарбонка"
Лепельскага цэнтру рамёстваў

21 верасня адзначалася
свята народнага кален-
дара Багач. Старажытнае
свята ў гонар Даждзбо-
га — бога дабрабыту, со-
нца і багацця — спалучы-
лася з праваслаўным: у
гэты ж дзень вернікі свят-
куюць Нараджэнне Пра-
святной Багародзіцы.

ВІЦЕБШЧЫНА

Калі зазірнуць у календар, уба-
чыш, што гэты дзень напярэдадні
восенскага раўнадзенства атры-
маў шмат назваў: Другая Прачыс-
тая, Малая Прачыстая, Багатнік,
Багатуха, Другая Спажа, Другі Святок...

Захавальнікі народных трады-
цый — удзельніцы ансамбля песні
"Крыніцы" і жаночага клуба "Зала-
ты ўзрост" разам з культработнікамі
Мазалаўскага сельскага дома куль-
туры, што ў Віцебскім раёне, выра-
шылі адзначыць свята ўраджаю, як
кажучы, па ўсіх законах жанру: са
спевамі, танцамі ды прысмакамі.

Да гэтага часу ўсялякія работы
на полі заканчваліся, а калі дзе і пе-
раворвалі зямлю, дык толькі пад
позневеснавыя цеплалюбівыя куль-
туры: авёс, грэчку ды іншыя. Дбай-
ны ж гаспадар імкнуўся да Багача
закончыць усе палявыя работы і
нават пачысціць ды схаваць да вяс-

Тактыка культурнага развіцця

3 паўтара дзясятка вёсак...

Адгрымеў у Ляскавічах "Покліч Палесся" — падзея для беларускай традыцыйнай культуры знакавая. Гэта, бадай, адзіны фестываль са значнай доляй аўтэнтчнага фальклору ў праграме, падтрыманы на самым высокім дзяржаўным узроўні. Хацелася б распавесці пра частку падрыхтоўкі да яго, у якой давялося ўзяць удзел.

Т Э К С Т

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
метадыст
Інстытута культуры Беларусі

Спачатку фестываль планавалася на жнівень, і да яго прымеркавалі маладзёжны этнаграфічны летнік у Петрыкаўскім раёне. Аматыры традыцый з'ехаліся з усёй Беларусі, каб пад час палявых работ больш даведацца пра Палессе. Летнік праводзіўся пад апекай упраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага аблвыканкама. Сярод суарганізатараў — Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці, філіял Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава ў Гомелі, Нацыянальны парк "Прыпяцкі", аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Петрыкаўскага райвыканкама.

У летніку ўзялі ўдзел людзі з розным досведам экспедыцыйнай працы: некаторыя раней даследавалі этнаграфію Беларусі ў складзе Гомельскай краязнаўчай арганізацыі "Талака" і Студэнцкага этнаграфічнага таварыства, а некаторыя кантактавалі з носьбітамі традыцыйнай культуры ўпершыню. Кожнаму знайшлася справа: самыя дасведчаныя апытвалі інфармантаў, астатнія занатоўвалі найбольш істотныя моманты гутаркі, рабілі фота- і відэаздымкі. Амаль кожную групу даследчыкаў суправаджалі супрацоўнікі ўстаноў культуры раёна.

За тры дні экспедыцыйнай работы даследавалі шэраг вёсак і пасёлкаў: Міхедавічы, Вялікія і Малыя Сялюцічы, Боб-

Знаходкі экспедыцыі. / Фота аўтара

рык, Камаровічы, Ляскавічы, Піліпоны, Навасёлкі, Заброддзе, Аголічы, Галубіца, Славінск і Капцэвічы. Імкнуліся мінаць паселішчы, даследаваныя два гады таму — пад час першага падобнага летніка. Запісалі песні, апісанні абрадаў, вечарын, вяселляў. Сярод удзельнікаў былі людзі, зацікаўленыя вуснай гісторыяй, таму і гэты кірунак, не дужа тыповы для этнаграфічнай экспедыцыі, не застаўся па-за ўвагай. У жыхароў раёна захоўваецца шмат старых фотаздымкаў, тэкстыльных вырабаў, нават знайшлі некалькі прадметаў традыцыйнага адзення. У раёне цікавая архітэктура: розныя ліштвы, вокны, складзеныя з маленькіх шкельцаў на паддашку, дзе-нідзе захоўваецца нават традыцыйная планіроўка двара.

Удзельнікі летніка наведвалі Музей прыроды ў Ляскавічах. У экспазіцыі ёсць і этнаграфічная частка. Аднак яна аформлена прадметамі немясцовага паходжання і часамі нават неаўтэнтчнымі. Напрыклад, такі экспанат, як маляваны дыван, больш характэрны для Цэнтральнай ці Паўночнай Беларусі, чым для Палесся. Рэканструяваны неадпаведна традыцыйнаму адзенню строі на манекенах. Музейныя работнікі паведамілі, што аўтар канцэпцыі экспазіцыі — Аляксандр Бранцаў з Мінска. Хто гэта і дзе працуе, высветліць не атрымалася. На пытанне, ці ладзіць установа этнаграфічныя экспедыцыі, ці папаўняе фонды прадметамі мясцовага паходжання, быў атрыманы адмоўны адказ. У той жа час у музеі працавала выстаўка аўтэнтчных тэкстыльных вырабаў з Жыткавіцкага раёна. Таму ўражанне пасля наведвання засталася дваістае.

Матэрыялы будуць апрацаваны і выкарыстаны ў рабоце супрацоўнікаў Петрыкаўскага РАМЦ і Гомельскага АЦНТ. Налета запланаваны раённы семінар па выкарыстанні матэрыялаў, сабраных пад час летнікаў сёлета і ў 2012 годзе. Акрамя таго, мае выйсці фальклорны зборнік, магчыма, з аўдыядадаткам.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 2.)

Па светлавой лесвіцы...

Выступленне музейшчыкаў з Вільнюса можна абзначыць двума словамі: "Заўсёды ў пошуку!". Прычым і ў пошуку таго, як зрабіць грошай для сваёй дзейнасці. Усё таму, што музеі ў Літве, як, дарэчы, і ў Беларусі ды Расіі, пастаянна адчуваюць на сабе недахоп дзяржаўнага ці муніцыпальнага фінансавання...

На дапамогу ў вырашэнні гэтага пытання літоўскім музейшчыкам прыходзяць шматлікія фонды культу-

маецца "выбіць" грошы для аднаго-двух праектаў... Так што праца гэтая не толькі крэатыўная, але і даволі цяжкая ды карпатлівая...

З маркетынговых ходоў музейшчыкаў Літвы згадаю рэкламу ўстаноў культуры. Гэта і сацыяльныя сеткі, і ўказальнікі, і плакаты ў школах, а таксама агучка будучых мерапрыемстваў па радыё ды бягучы радок на канале мясцовага тэлебачання. А каб яшчэ больш прывабіць наведвальніка да сваіх устаноў, каля музеяў усталявалі асвятляльную сістэму. Таму парэнчы і сама лесвіца, што вядзе ў музейныя памяшканні, у вечаровы час свецяцца

рознымі колерамі, прыцягваючы ўвагу мінакоў і турыстаў... Чым не прыклад для пераймання ў айчынных музеях, асабліва ў зімовы час, калі цяжэй амаль адразу пасля абеду?

Але ж калі казаць пра яскравы досвед літоўскіх музейшчыкаў, якім абавязкова варта было б скарыстацца беларускім спецыялістам, дык гэта, канешне ж, праектная дзейнасць... На жаль, многія айчынныя музеі нават і не згадваюцца пра тое, што напісаны ды абгрунтаваны некалькі праектаў, а пасля адаслаўшы іх у разнастайныя замежныя арганізацыі, можна атрымаць

кам Вільнюса ўсе агучаныя перашкоды не падаюцца такімі ўжо і цяжкімі... Так што, хутчэй за ўсё, справа тут — у ініцыятыўнасці ды зацікаўленасці... Зразумела, для паспяховага выніку трэба зрабіць вялікі аб'ём працы і, што называецца, "пакруціцца", але справа, пагадзіцеся, таго варта...

У якасці заключэння

Высоў з наведанай імпрэсы ў мяне — больш чым дастаткова. Але галоўная, бадай, адна: роля і функцыі музеяў сёння імкліва змяняюцца. Музейнае "асветніцтва" паступова сыходзіць у нябыт, змяняючыся так званай геданістычнай канцэпцыяй, разлічанай на задавальненне наведвальнікаў-кліентаў. І тое зусім не выпадкова. У сучасным імклівым свеце людзі пастаянна адчуваюць стрэс, таму цалкам лагічна, што ва ўстановах культуры яны шукаюць магчымасць адпачыць, пабавіць час, а калі і жадаюць нечому навучацца, дык без прымусу ды цяжкасці, нібыта гуляючы. Вось таму ва ўстановах культуры і патрэбны новыя формы ды цікавыя маркетынжавыя хадзі, каб стомлены пасля працы наведвальнік заехаў вечарам не ў піўніцу, а, прыхапіўшы жонку і дзетак, скіраваўся ў музей на адкрыццё новай выстаўкі — з нагоды дня адкрытых дзвярэй ці "кватэрніка"...

І апошняе. Я вельмі быў уражаны тым, якое вялікае значэнне надавала стварэнню адпаведнай атмасферы ў сваёй установе Лідзія Пушкарова. І сапраўды, антураж, атмасфера музея маюць велізарнае значэнне. Кажу гэта як наведвальнік, а не як журналіст... Вельмі важна і тое, хто ды як сустракае турыста ці сталага музейнага аматара на ўваходзе, з якімі словамі, з якім выразам твару, якім позірам праводзіць яго наглядчыкі... Ці адчувае наведвальнік сябе пры гэтым жаданым госьцем, альбо — нечаканым прыхаднем? Ці баіцца задаць пытанне экскурсаводу? Але гэта, мабыць, тэма ўжо для зусім іншага артыкула...

Пры гэтым не варта забываць, што асноўную працу — экскурсійную ды навуковую — для айчынных музейшчыкаў ніхто яшчэ не адмяняў... Вось таму і атрымліваецца сваёасаблівае "замкнёнае кола": праекты можа і пісаліся б, каб было больш часу, цудоўнае валоданне англійскай мовай, шмат крэатыўных праектаў... Але ж чамусьці музейшчы-

"Кватэрнік" для геданістаў

Музейны маркетынг у дзеянні

ры, што працуюць у Еўрасаюзе і выдаткоўваюць сродкі пад найбольш значныя ды цікавыя творчыя праекты. Але каб атрымаць грошы з падобных фондаў, супрацоўнікам музейных устаноў трэба быць не толькі выбітнымі маркетологамі, але і крэатыўнымі праектантамі ў сваёй сферы.

Напрыклад, як патлумачылі галоўны захавальнік фондаў Дома-музея В.Мікалайціса-Пучінаса Шорыенэ Рамунэ ды галоўны захавальнік фондаў Дома-музея сям'і Венцлава Ёзенайтэ Юсціна (гэтыя ўстановы ўваходзяць у адзіную Вільнюскую дырэкцыю мемарыяльных музеяў), праектная дзейнасць у іхніх арганізацыях пастаўлена, лічы, "на паток". Музейшчыкі пішуць некалькі праектаў у год, адпраўляючы іх на конкурснай аснове ў свае галаўныя арганізацыі ды шматлікія фонды, а там ужо спецыялісты і вызначаюць, які праект варта рэалізаваць ды адпаведнага фінансавання. І добра, калі з пяці напісаных работ атры-

З маркетынговых ходоў музейшчыкаў Літвы згадаю рэкламу ўстаноў культуры. Гэта і сацыяльныя сеткі, і ўказальнікі, і плакаты ў школах, а таксама агучка будучых мерапрыемстваў па радыё ды бягучы радок на канале мясцовага тэлебачання. А каб яшчэ больш прывабіць наведвальніка да сваіх устаноў, каля музеяў усталявалі асвятляльную сістэму.

Бывайце, Мая Міхайлаўна...

Страта

Мая Клімковіч у пасляваенным Мінску.

Маладая гады.

Мая Міхайлаўна ў гады працы ў рэдакцыі газеты "Культура".

22 верасня не стала Маі Міхайлаўны КЛІМКОВІЧ. Чалавек выключнай абазнанасці ў беларускай мове, яна шмат гадоў працавала літаратурным рэдактарам у газеце "Культура", дбаючы пра дасканаласць слова ў публікацыях. Вялікі дзякуй, Мая Міхайлаўна, і — зямля Вам пухам...

"Маніторынг" на месцах

У рамках праекта адбываецца "маніторынг" стану традыцыйнага дэкаратыўна-прыкладнага і рамесніцкага мастацтва краю. Метадысты Цэнтра вязджаюць у розныя куткі вобласці, "узброеныя" фота- і відэатэхнікай. Калі ў час падарожжаў у куфрах атрымліваецца знайсці старажытную рэч — ручнік, элемент традыцыйнага строю, любы іншы прадмет матэрыяльнай культуры, — тое можна лічыць поспехам. Бо, на жаль, такія знаходкі ў нашы дні — адзінаквыя, урэшце, тым і каштоўныя. Так, пад час экспедыцыі, якія праводзяцца штогод, былі набыты кросны ў Клічаўскім і Касцюковіцкім раёнах, тканяны і вышываныя ручнікі з Краснапольскага, Хоцімскага, Чавускага, Бялыніцкага, Асіповіцкага ды іншых раёнаў. На Клічаўшчыне метадысты знайшлі стары куфар, які адраділі, і ён стаў адным з экспанатаў Музея ручніка і традыцыйнага побыту. Дзіцячыя калыскі, лаўкі, посуд, лямпы, прылады да ткацкага станка, кашулі ды спадніцы, вышываныя ручнікі і тканыя пясцікі, узоры мясцовага ткацтва — нацыянальныя цэнтры Музея.

Патрабавалася "рэанімацыя"?

Адным з галоўных кірункаў "Чароўнага куфра" з'яўляецца правядзенне майстар-класаў і семінараў-практыкумаў па навучанні тэхналогіям традыцыйных ды сучасных рамёстваў. Для правядзення семінараў Цэнтр запрашае майстроў з усёй краіны і, вядома ж, вобласці па розных відах традыцыйнага ДПМ, лепшых носьбітаў тэхналогій, даследчыкаў спадчыны.

Першае, на што звярнулі ўвагу ініцыятары праекта, — ткацтва. Тэхналогія ў краі патрабавала "рэанімацыі". Першыя семінары па ткацтве прайшлі з удзелам майстра па ткацтве Шчучынскага дома рамёстваў Лідзіі Бярдоўскай і метадыста па ткацтве Гродзенскага АЦНТ Алены Шунейка. Гэтыя падзеі сталі штуршком для з'яўлення ў вобласці гурткоў і студый па ткацтве: у Хоцімскім, Асіповіцкім, Касцюковіцкім, Глумік дамах рамёстваў, а такса-

Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы ўжо 75 гадоў — з першага дня заснавання! — займаецца пошукам артэфектаў ды тэхналогій Магілёўшчыны, збірае лепшыя ўзоры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, адраджае і папулярывае промыслы і рамёствы, абрады і святы. А яшчэ — сістэматычна ладзіць мерапрыемствы па актуалізацыі розных відаў традыцыйнага рамеснага мастацтва. Адным з праектаў, які пашырыў маштабы і магчымасці Цэнтра, з'яўляецца творчая лабараторыя "Чароўны куфар". Ён распачаты напрыканцы 2010-га і дзейнічае па сёння.

Пад попыт — і майстар-клас

"...Куфар" Магілёўшчыны: а некалі ж патрабавалася "рэанімацыя"...

ма на Бабруйшчыне і Кіраўшчыне. Сёння семінары і майстар-класы па ткацтве метадыст установы, майстар Алена Саўчанка ладзіць рэгулярна — як на базе Цэнтра, так і ў час выездаў. І ў кожным раёне Магілёўшчыны сёння ёсць хаця б адзін станок. Прычым маюцца на ўвазе кросны, за якімі працуюць майстрыхі, перадаючы досвед моладзі. І зараз, напрыклад, у Асіповіцкім цэнтры рамёстваў працуе гурток па ткацтве, дзе дзеці вучаюць спосабы ткацтва, а калекцыя ручнікоў, сурвэтак ды строяў налічвае больш за дваццаць адзінак!

Саломкапляценне — кірунак, які таксама папулярываецца і развіваецца ў вобласці, у тым ліку і пры садзейнічанні "Чароўнага куфра". Семінары і майстар-класы праводзіць народны майстар Беларусі, старшыня Магілёўскага аддзялення Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, кіраўнік творчай лабараторыі Наталля Дамянікава. За амаль чатыры гады ў рэгіёне з'явіліся новыя гурткі па саломкапляценні ў Вяйнянскай школе мастацтваў, Чэрыкаўскім, Краснапольскім, Хоцімскім, Гарадзецкім дамах рамёстваў. А лепшыя творы магілёўскіх майстроў у лютым 2013-га паказалі ў выставачнай зале Саюза.

Каб узнік гурток...

Не абмінулі стваральнікі "...Куфра" і такі кірунак, як кераміка, які актыўна развіваецца ў рэгіёне. У пасёлку Глуша Бабруйскага раёна кожны верасень праводзіцца рэгіянальнае свята "Глушанскі хутарок", у рамках якога абавязкова ладзяцца майстар-класы па ганчарстве і кераміцы. Ініцыятар такіх імпрэз — народны майстар Беларусі Юрый Боўда, які разам з калегамі пабудоваў печы па абвары і чорнадымленні посуду. У гуртках пры Глушанскім ДР не толькі займаюцца дзеткі, але і праводзяцца пленэры ганчароў.

цацкі, кветкі, бірулькі — тое, што цікава дзецям. Пасля гэтага ў раёнах з'явіліся гурткі па валенні.

Попыт і платныя семінары

У пачатку года прынята рашэнне аб арганізацыі платных семінараў і майстар-класаў у рамках праекта. Зараз семінары — штоквартальныя. Сёлета досведом па вышэйцы дзялілася член Саюза майстроў Галіна Рудніцкая, на семінары па роспісе — Ніна Пачынава, а днямі, цягам семінара па выцінанцы, — народны майстар, загадчык сектара выцінанкі БСМНТ, аўтар кнігі "Мая выцінанка" Вольга Бабурына.

Дарэчы, тэма "Выцінанка" заўсёды карыстаецца попытам, бо гэты від ДПМ характарызуе таннасць і даступнасць матэрыялаў, простая тэхналогія, якая не патрабуе дадатковай апрацоўкі, высокая хуткасць вырабу канчатковага твора. Летась такі семінар правялі з удзелам народнага майстра Наталлі Бярнадскай з Крычава. Па досвед да яе з'ехалася больш за 25 удзельніц, якія прадстаўлялі ўстановы не толькі культуры, але і адукацыі. А зараз гурткі па выцінанцы працуюць у Быхаўскай школе мастацкіх рамёстваў, а таксама ў Бялыніцкім раёне!

За апошнія гады, у тым ліку і дзякуючы "Чароўнаму куфру", на Магілёўшчыне створаны банк даных, што ўтрымлівае прозвішчы як дасведчаных майстроў, так і тых, якія пачынаюць свой шлях. Паколькі дзейнасць лабараторыі скіравана на падтрымку пераемнасці традыцый, маладым майстрам надаецца асабліва ўвага: вядзецца работа па прадмет уступлення іх у Саюз, аказваецца садзеянне пры арганізацыі выставак, прапануюцца паездкі ў рамках міжнароднага супрацоўніцтва. Так, Ніна Рагоўская з Хоцімска пабывала ў Новасібурску на фестывалі "Сібірская кераміка", Алена Саўчанка, Аляксей Сапажкоў, Юрый Боўда — у Калініградзе на "Тэрыторыі міру". Майстры вязджаюць у Пскоў, Смаленск, Курск, Белгарад.

Семінары і майстар-класы карыстаюцца попытам у метадыстаў клубных устаноў вобласці, настаўнікаў ДШМ, кіраўнікоў дзіцячых студый і гурткоў дэкаратыўна-прыкладнага кірунку. Ну а творчая лабараторыя "Чароўны куфар" працягвае актыўную дзейнасць і паступова набывае ўсё большую папулярнасць. Як пазвае практыка, на семінары па дэкаратыўна-прыкладнай творчасці ёсць попыт. А значыць, "Чароўны куфар" сфарміруе прапановы!..

Т Э К С Т

Алена БЕЛАНОЖКА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы

Хэдалайн рэгіёна

Машына часу?

Выстаўкі з рэгіёнаў — аўтэнтчных строяў, старадаўніх прадметаў побыту, стогадовых ручнікоў і фартушкоў — выклікаюць увагу ў мінчан. Магчыма, падобныя імпрэзы варта было ладзіць часцей?

Да прыкладу, у другой палове верасня ў Музеі старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук адбылося адкрыццё выстаўкі "Гуляла пава...", на якой быў прадстаўлены неглюбскі строй XIX — XX стст. з Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці. Што ж такога незвычайнага было ў імпрэзе?

А тое, што яна стала машынай часу для ўсіх, хто на ёй апынуўся. Прадстаўлены на выстаўцы строі (амаль усе аўтэнтчныя) выклікалі інтарэс ва ўсіх прысутных, а прафесійныя каментарыі малодшага навуковага супрацоўніка аддзела фалькларыстыкі і культуры славянскіх народаў Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, аўтара праекта Ірыны Смірновай адкрылі для гледачоў небывалую прыгажосць беларускага традыцыйнага адзення.

Выстаўка, як вядома, прысвечана неглюбскаму строю, што быў распаўсюджаны ў XIX — XX стст. на

Культура пачалася з...

Сынкавіцкай царквы

Т Э К С Т

Зміцер САСНОЎСКИ, лідар гурта "Стары Ольса":

— У савецкія часы нас з братам таемна пахрысцілі і мы пачалі цікавіцца хрысціянскай архітэктурай. У адным з альбомаў натрапілі на здымак царквы-крэпасці ў Сынкавічах. У выглядзе гэтага помніка здзівіла спалучэнне духоўнай прыгажосці і манументальнай трываласці. Тагачасная савецкая архітэктура, якая атачала навокал, не выклікала моцных эмоцый, бо не валодала такімі рысамі. Вайсковое і хрысціянскае, зброя і малітва, вайна і вера... Захацелася пазнаёміцца з культурай таго часу.

Абласная бібліятэка, мастацкі аддзел, аддзел гісторыі... Высветлілася, што Сынкавіцкая царква — невялічкая частка вялікай гістарычнай цывілізацыі, якая стварала, служыла Богу, змагалася, кахала... Яшчэ больш здзівіла адкрыццё, што гэта не проста страчаная цывілізацыя, — яна была сваёй для нашых продкаў. Крўдна было, што я не валодаў ніякімі рысамі той культуры. Пачаўся перыяд гістарычнай усёднасці: археалогія, палеаграфія, архітэктура, крыніцазнаўства, жывапіс, тэалогія, картаграфія, этнаграфія, спортшкола... Але ўсё перайначыў канцэрт гурта "Кантабіле", які выконваў "Полацкі сшытак"...

Калі ў 1992 годзе па Беларускім тэлебачанні ўжо не першы раз паказалі канцэрт "Кантабіле", я падрыхтаваў магнітафон і запісаў яго (потым гэтую касету пазычылі музыканты гурта "Gods Tower"). "Полацкі сшытак" меў нязвычайны спалучэнні высокай еўрапейскасці ды мясцовага свойскага каларыту. Выбух пачуццяў ад гэтай музыкі быў такі моцны, што ўзрушвае і дагэтуль. І вось, гістарычная музыка зацягнула назаўжды. Іншыя віды вывучэння мінуўшчыны адступілі на другі план, бо дазвалялі ўбачыць (архітэктура) ці дакрануцца (археалогія) да мінулага, а музыка дазваляла пачуць тую даўнюю цівілізацыю сваіх продкаў!

Потым быў універсітэт, другі, стажыроўкі за мяжой, збор калекцыі старых інструментаў, стварэнне гурта "Стары Ольса"... Шмат што пабачана, але Сынкавічы і "Полацкі сшытак" працягваюць заставацца для мяне сімвалам роднай гісторыі!..

сучасным гомельска-бранскім памежжы. Даследаванні Ірыны Смірновай упершыню дазволілі паказаць трансфармацыю асобнага беларускага строю: ад архаічнага — з наміткай і панёвай — да больш звыклага нам касцюма з андаракам ды хусткай. Акрамя таго, падбор экспанатаў ажыццёлены такім чынам, каб можна было прасачыць асаблівасці касцюмаў розных узроставых груп — ад дзяўчынкі да сталай жанчыны. Таксама на выстаўцы можна ўбачыць калекцыю невядомых фотаздымкаў жыхароў вёскі Неглюбка 1930 — 1960-х гадоў.

Аўтэнтчныя прадметы адзення, прадстаўленыя ў экспазіцыі, — гэта толькі частка калекцыі аддзела старажытнабеларускай культуры Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава, этнаграфічных збораў Неглюбка сельскага цэнтра ткацтва, сярэдняй школы в. Неглюбка, мінскай сярэдняй школы № 173, кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, а таксама некаторых прыватных калекцый.

На вернісажы адбыўся "паказ мод", арганізаваны з дапамогай знакамітага мінскага прадпрыемства "Скарбніца". Чым не прыклад для пераймання на іншых падобных імпрэзах ва ўсіх рэгіёнах краіны?..

Настасся КОМЛІК-ЯМАЦІНА, вядучы метадыст па фальклору Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці

У кожнага тэатральнага форуму свае мэты і задачы, але, здаецца, усе фестывалі аб'ядноўвае адна ідэя: узнаўленне культурнага і чалавечага дыялога, калі важнымі становяцца мастацкія памкненні ды цікавасць да бліжняга. Папулярны тэрмін "open-minded" ("адкрыты для свету") робіцца невербальным лозунгам ці не кожнага тэатральнага фесту. Вось і Маладзёжны форум "Артміграцыя", які прайшоў у другі раз у Маскве, меў на мэце стымуляванне маладзёжнай творчай мабільнасці, стварэнне матывацый для мастацкага эксперыменту і наладжванне кантакту.

РАСІЯ

Арганізатар фесту — расійскі Саюз тэатральных дзеячаў. Ён займаецца шырокім спектрам падтрымкі тэатральнай справы, асабліва — маладых творцаў: Летняя школа, падтрымка форуму ў рэгіёнах, фестывалю студэнцкіх спектакляў "Твой шанец" і "Solo", рускіх тэатраў краін СНД і Балтыі, сістэма грантаў на пастаноўку аперэты, мюзікла і рэалізацыю праектаў для дзяцей ды падлеткаў, стыпендыі для рэгіянальных труп з мэтай падтрымкі моладзі...

Праграма "Артміграцыя" — гэта спектаклі рэжысёраў, выпускнікоў цэнтральных ВНУ Расіі, якія ажыццявілі пастаноўкі за межамі Масквы і Санкт-Пецярбурга. А таксама майстар-класы "Гамер у дзеянні" ад Стафіна Лівафіноса (Афіны), "Гэта мы не праходзілі" ад Вячаслава Какорына для акцёраў, Лабараторыя маладых крытыкаў пад кіраўніцтвам Паўла Руднева, праект "Жывы журнал "Тэатр" ад Марыны Давыдавай, інсталяцыі, чыткі п'ес, відэапаказы... Маладыя рэжысёры, акцёры, крытыкі з Расіі, Беларусі, Арменіі, Літвы, Казахстана, Грузіі, Украіны мелі магчымасць не то-

Небяспечны тэатр?

"Артмігранты"
задалі
тэндэнцыі

Сцэна з дакументальнага спектакля "Запіскі на злучэнні". Клеўдзія Цюмэнская, маладзёжны тэатр "Ангелімент".

лькі абмеркаваць спектаклі ды паўдзельнічаць у майстар-класах, але і стварыць сумесныя праекты. Прычым праектнае мысленне насамрэч стала новым спосабам камунікацыі, у якой важнае — стварэнне новых мастацкіх форм. Урэшце, тэатр сёння становіцца ўсё больш сінтэтычным: скажам, лялечны злучаецца з відэаартам, выкарыстоўваюцца медыйныя дэкарацыі, святло можа рэагаваць на цялеснасць артыста, рэжысёры часта адмаўляюцца ад вялікай сцэны і выкарыстоўваюць лофты для спектакляў, каб быць бліжэй да глядача. Перад намі спроба даць глядачу адчуць, што ён сам можа стаць аб'ектам мастацтва. Тэатр, адмаўляючыся ад ролі храма, становіцца ўсё больш мабільным і адкрытым да дыялога. Гэтая думка чырванай ніткай праходзіла праз усю "Артміграцыю".

У Расіі, як і ў Беларусі, маладыя рэжысёры імкнуцца застацца ў сталіцы. Аднак грантавая сістэма падтрымкі рэжысёраў, якія ажыццяўляюць свае пастаноўкі ў іншых гарадах, зрабіла сваю справу. Рэгіянальныя тэатры прадставілі цікавыя зрэзы пераасэнсаваннем класікі ды сучаснай драмай. Рэжысёры, якія ў

Крысціна СМОЛЬСКАЯ,
тэатральны крытык, кандыдат
мастацтвазнаўства

Т Э К С Т

Маскве, можа, ніколі і не атрымалі б пляцоўкі для рэалізацыі амбіцый, стварылі тэндэнцыйныя спектаклі.

Цікавай аказалася оптыка бачання маладых рэжысёраў у дачыненні да класікі і сучаснай п'есы. "З "Нахлебнікам" Івана Тургенева я працаваў як з п'есай, напісанай сёння, — распавядае рэжысёр спектакля Яўген Маленчэў (Тульскі акадэмічны тэатр драмы). — Хацелася зразумець, наколькі гэтая гісторыя сучасная. Я хацеў збіць пыл, пазбавіцца штампаў, міфаў, напрыклад, нейкага стэрэатыпу тургенеўскіх паненак, стэрэатыпу нуднай класікі, якую немагчыма чытаць. Гэта насамрэч вялікі тэкст, але не трэба ставіцца да яго пагардліва, трэба быць з ім на роўных, як з жывым. Мне здаецца, у гэтым — ключ да прачытання класікі. Нібыта аўтар жыве сёння, і я магу яму патэлефанаваць ды спытацца пра нешта". Не займаючыся рэзкім асучасніван-

нем п'есы, рэжысёр аскетычнымі прыёмамі пераносіць тургенеўскі тэкст на сцэну. Мінімалістычныя, але дакладныя дэкарацыі (сцяна, якая "вымушае" артыстаў іграць увесь спектакль на авансцэне), паказваюць пачуцці і дзеянні нібы пад павелічальным шклом. Просты сюжэт: у памешчыцкай сядзібе жыве кранальны нахлебнік, які аказваецца бацькам маладой уладальніцы маёнтка. "Вы дзе-небудзь у куточку пасядзіце", — такі лейтматыў месца героя ў чужым доме ўвасабляецца ў сцэнаграфічным рашэнні вострага кута пасярэдзіне сцяны — прытулак героя, які толькі напрыканцы гісторыі асмеліваецца заявіць: "Мяне Васіль Сямёнавічам завуць!".

Імкненне да дакументальнасці, адмаўленне ад метафарычнасці і сцэнаграфічнай грувасткасці праглядалася ва ўсіх спектаклях форуму. Ілья Ратэнберг, рэжысёр пастаноўкі "Як я стаў" Яраславы Пу-

ліновіч (Томскі тэатр юнага глядача), выкарыстоўвае мінімальныя сродкі. Гісторыя маладога чалавека, які апынаецца перад складаным маральным выбарам, іграецца амаль на пустой сцэне. Дарэчы, аўтарка аказалася запатрабаванай. Яе ўжо культывую п'есу "Наташына мара" ажыццявіў Уладзімір Кузняцоў ва Уладзімірскім абласным тэатры драмы. Маналог 15-гадовай выхаванкі дзіцячага дома насычаны драматызмам. Спектакль адначасова напоўнены гумарам і шчымлівай інтанацыяй. Актрыса Наталля Дзямідава стварае вобраз траўміраванага вайны дзяўчыны, і разам з ім паўстае вобраз краіны і вобраз эпохі.

Рэжысёр Кірыл Леўшын працягвае размову пра сучаснага чалавека ў спектаклі "Тэхніка нумар 8" па аднайменнай п'есе маладога аўтара Анастасіі Малейка (Гарадскі драматычны тэатр "Пошук", Лесасібірск): сям'я, якая ўжо шмат гадоў удзельнічае ў рэаліці-шоу, страчвае пачуццё рэальнасці і не жыве насамрэч, а толькі выконвае ролі. Тэндэнцыйнай зрабілася адмаўленне ад вялікай сцэны і стварэнне пастановак у свабоднай прасторы з медыяпраекцыямі. Спектакль "Музей Дастаеўскага" рэжысёра Сямёна Серзіна — своеасаблівы квэст, у якім дзеянне адбывалася ў розных кутах пляцоўкі "Баярскія палаты". Глядачам выдавалі карту, і яны маглі пераходзіць ад аднаго дзеяння да іншага. У постапакаліптычнай меладраме "Фантазія Трэплева" Юрыя Муравіцкага і Сабы Лагадзэ акцёраў не было ўвогуле. Відэапрэзентацыя спарадзіла спрэчку на тэму "Што можна лічыць тэатрам і дзе яго межы?".

Менавіта сёння як ніколі адкрываюцца паміж рознымі культурамі, менавіта сёння можна ажыццяўляць міжнародныя праекты ды шукаць новыя тэатральныя формы. "Тэатр у Расіі робіцца ўсё больш ўплывовым і небяспечным", — падкрэсліваў вядомы тэатральны крытык Павел Руднеў пад час фестывалю. Здаецца, у гэтым і ёсць сэнс тэатральнага мастацтва...

"Танцавальная дазіроўка"

Спявачкі і танцоры фальклорнага гурта "GUDA" з Мінска далучыліся да ўжо адзінаццаціга па ліку Міжнароднага летніка традыцыйнага танца, які быў арганізаваны літоўскім Клубам традыцыйнага танца. Сёлета падзея адбылася ў вёсцы Мардасавас, што знаходзіцца ў Варэнскім раёне Алітускага павета, у так званым Дзукійскім доме — утульнай сядзібе побач з Нацыянальным паркам Літвы.

ЛІТВА

Вёска Мардасавас — маляўнічае завуцце, гектары прыгожага сасняку, рэчка, прыкладна трынаццаць кіламетраў да бліжэйшай чыгуначнай станцыі і чатыры-пяць — да крамы. Краму тую, дарэчы, шмат хто з гасцей наведваў, і гэтая нягледзячы на, здавалася б, вялікую для шпацыру адлегласць. Але там яна такой не здавалася. Варта зазначыць, што падобныя, так бы мовіць, экспедыцыі ладзіліся, хутчэй, дзеля цікаўнасці (асаблівых праблем з харчаваннем не было, бо гарачую ежу туды рэгулярна прывозілі, а часам, у спякотныя дні, дастаўлялі нават марожанае). Патрабавалася толькі на самым пачатку зрабіць адносна невялікі грашовы ўзнос у залежнасці ад колькасці дзён гасцявання таго або іншага ўдзельніка, і можна было смела разлічваць на штодзённую трохразовую трапезу.

Сярод іншых прыемнасцей можна прыгадаць калодзеж тыпу журавель, які быў у распараджэнні ўдзельнікаў летніка. А з чатырох дзён нашага там знаходжання цягам двух стаяла жудасная спека! Летнік, пэўна, прыйшоўся даспадобы аматарам палатачных лагераў, бо ўмовы жыцця былі паходна-палявыя. Усё гэта, разам з нязмушанай атмасферай, чароўнай прыродай, цёплым надвор'ем, жывой музыкай, што лунала вечарамі, ды вясельмі танцамі ўдзень і ўначы, стварала непаўторнае ўражанне — адчування далучанасці да ладу продкаў.

Адзначым этнічны стыль, які літоўцы ўвасобілі ў аздобе сядзібы ды месца: гэта і вянкi з кветак, і традыцыйныя саламяныя "паўкі" пад страхой хаты (распаўсюджаныя таксама ў беларусаў), і фігуркі разнастайных жывёлін ды птушак з саломы, размешчаныя на плоце, абвітыя сухімі кветкамі слупы...

Штодзень танцы пачыналіся пасля сняданку. Праходзіла ўсё ў фармаце майстар-класаў, калі кожны ахвотны мог пачуць літоўскім ды іншым традыцыйным танцам. У прыватнасці, пад пільным кіраўніцтвам танцмайстраў удзельнікі летніка развучвалі дробную польку, кадрылі ды іншыя здаўна папулярныя ў нашым рэгіёне танцы. Пасля ж абеду звычайна сваім народным танцам аўдыторыю навучалі ўжо замежныя госці, сярод якіх — і мы, беларусы, а таксама латышы ды чэхі.

Беларускі майстар-клас адбыўся ў першы дзень нашага прыезду. Ладзіў яго вядомы этнахарэограф,

Фрагмент беларускага вясельнага танца "Жабка".

Летнік традыцый і відовішчы "Зайчык"

кіраўнік ансамбля "Верабейкі" з Любані Сяргей Выскварка з дапамогай удзельнікаў Клуба традыцыйнага танца "Сіта" з Мінска, а музычнае суправаджэнне забяспечваў кіраўнік капэлы "На таку" Аляксей Крукоўскі. І, натуральна, актыўны ўдзел у майстар-класе прынялі прадстаўнікі Школы традыцыйнага мастацтва гурта "GUDA". Разам з усімі мы затанчылі "Лявоніху", польку-бабачку, а хлопцы паспрабавалі сілы ў вясельным танцы "Жабка".

Падчас лекцыі спадара Выскваркі пра традыцыйную культуру Любаншчыны былі прадэманстраваны

некалькі спосабаў завязвання хусты, а нашы спявачкі агучылі абрадавымі вясельнымі песнямі.

У першы ж дзень пасля вячэры, а дзясятай гадзіне ўвечары, пачыналася танцавальная вечарына, якая доўжылася да глыбокай ночы, прычым "танцавальная дазіроўка" павялічвалася паступова: у першы дзень — да другой гадзіны ночы, у другі — да трэцяй, у трэці — да чацвёртай, а ўжо на чацвёрты дзень — ажно да самай раніцы. Праграма такіх начных вечарын, натуральна, складалася пераважна з літоўскіх танцаў, але замежныя госці прэзентавалі таксама і свае. Не абышлося, канешне ж, і без нашых беларускіх танцаў. Так, ці то на другі, ці то на трэці дзень, калі ўсе чакалі сняданку, мы раптам пачулі знаёмы матыў: гэта літоўскія дзяўчаты-валандэры, якія стаялі на раздачы ежы, натхнёна напывалі нашу "Лявоніху". Такім чынам, танцавальны

летнік, які, відавочна, быў арганізаваны для папулярнасці літоўскіх традыцыйных танцаў, у пэўнай ступені паспрыяў і папулярнасці беларускай культуры.

Апрача танцаў, у час летніка можна было пачуць і традыцыйным рамёствам, сярод якіх, напрыклад, танцэнне паясоў, пляценне з лазы, лепка з гліны і выраб упрыгожаных з металу. Адначасова можна было выпрабаваць і свае музычныя здольнасці, бо ў летніку ладзіліся майстар-класы ігры на бубне і, натуральна, на літоўскім традыцыйным струнным інструменце канклес.

Не забыліся арганізатары і на адукацыйную частку: можна было паслухаць лекцыі, прысвечаныя аспектам традыцыі. Праўда, каб штосці пачарпнуць з тых лекцый, пажадана было разумець па-літоўску. Але мясцовая пані Броня ласкава пагадзілася перакладаць нам асобныя лекцыі на рускую мову. Яшчэ летнік запомніўся конкурсам талентаў, на якім праявілі сябе і беларусы. Спявачкі выканалі абрадавую песню з Гомельшчыны, а танцоры прэзентавалі відовішчы беларускі танец "Зайчык".

Літоўскі танцавальны летнік, безумоўна, быў варты таго, каб яго наведваць. Гэта сапраўднае свята традыцыйнай культуры, прычым не толькі літоўскай. Кожны прысутны мог там актыўна паўдзельнічаць у міжнародным камунікаванні ды культурным абмене, нечому пачуць і, цалкам магчыма, самому кагосьці нечому навучыцца.

Зміцер ГУД,
Святлана СУДНОЎСКАЯ,
удзельнікі мінскай Школы
традыцыйнага мастацтва
гурта "GUDA"

На жаль, я не быў знаёмы з гэтым цудоўным мастаком. Не паспеў. Ён пайшоў з жыцця 11 ліпеня 1965 года, а я прыехаў з Ленінграда ў Мінск напрыканцы жніўня. У першыя ж дні сваёй працы ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР падрабязна азнаёміўся з тагачаснай пастаяннай экспазіцыяй беларускага выяўленчага мастацтва на першым паверсе. І сярод іншых жывапісных твораў па свежасці ды выразнасці каларыту, па яснасці кампазіцыйнага мыслення адзначыў для сябе цудоўны "Партрэт акадэміка М.М. Нікольскага". Я зацікавіўся аўтарам (а гэта быў Мікалай Тарасікаў), і дырэктар музея Алена Васільеўна Аладава параіла мне звярнуцца да мастацтвазнаўцы Пятра Герасімовіча, таксама супрацоўніка ўстановы (мы працавалі ў адным кабінце), і да жывапісца Яўгена Красоўскага, якія вельмі блізка сябравалі з мастаком.

Барыс КРЭПАК

Так пачынаўся мой доўгі шлях да спадчыны Тарасікава, які прадойжыўся да дня сённяшняга. Што і казаць, нічога сур'эзнага я за гэтыя дзесяцігодзі пра мастака так і не напісаў, не лічачы двух-трох кароткіх нарысаў ды некаторага ўдзелу (разам з рэдактарам кнігі Г.Падбярэзскім) у рэдагаванні невяліччай кніжкі "Мікола Тарасікаў" (з успамінамі пра яго сучаснікаў), якую склаў той самы Красоўскі ў 1977 годзе для выдавецтва "Беларусь".

Прыкладна ў той жа час мы з мастаком Леанідам Дударэнкам і паэтам Анатолям Астрэйкам ездзілі ў Пінск на фестываль мастацтваў "Пінскія зоры". І вось па дарозе я высветліў, што Анатолю Пятровічу добра ведаў Тарасікава і нават прысвяціў яму верш, у якім былі такія словы:

*Бывае, смутак душу агартае...
Тады ў музей мастацтва я іду,
І смутак мой
нібы туман знікае —
З жыццёвай праўдай
гутарку вяду.
Сустрэчы рады
з кожнаю карцінай,
Перад табой
нямею, прыгажосць.
Я слаўлю тых,
хто след для нас пакінуў
Пра родны край,
пра нашу маладосць...*

А пазнаёміў яго з Тарасікавым той жа Красоўскі, яшчэ даваенны сябра паэта. "Добра спазнаўшы Міколу Лукіча, я пераканаўся, — распавядаў Астрэйка, — што Тарасікаў — чалавек з густам, з жыццёвым і творчым досведам. Ён шчыра і прафесійна тлумачыў пачаткоўцам (шмат займаўся педагогічнай дзейнасцю ў розных установах), што такое колер, як трэба карыстацца палітрай і як правільна будаваць кампазіцыю. Мне толькі трывожыла яго нейкая экспансіўнасць: ён вечна нечым захапляўся ды імкнуўся да нязвяданага, але ніколі не хваліўся здабыткамі і пастаянна шукаў сваё ў святлацені, колеры, гаме жывапіснай палітры. Я ўпершыню пабачыў работы мастака на яго персанальнай выстаўцы 1938-га, калі яму споўнілася толькі трыццаць, і быў рады знаходкам, якія красамоўна сведчылі аб выдатным таленце творцы. Я нават надрукаваў пра яго работы заметку ў "Літаратуры і мастацтве"...

Але, на жаль, пасля смерці мастака за мінулыя амаль паўстагоддзя, так нічога фундаментальнага пра яго жыццё ды творчасць не з'явілася ні ў СМІ, ні ў выдавецтвах, ні на тэлебачанні, ні на радыё. У шостым томе "Гісторыі беларускага мастацтва" (1994, выйшаў пад рэдакцыяй В.Жука) толькі было сказана, што М.Тарасікаў — "...адзін з найбольш таленавітых і пакуль што не ацэненых мастакоў". Ну, і пару разоў ягонае імя згадвалася там у пераліку іншых імёнаў. Тым не менш, падкрэсліў, што ў Беларускім дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва захоўваецца цудоўны

Мікалай Тарасікаў. Аўтапартрэт.

Мікалай Тарасікаў.
**"Я слаўлю тых,
хто след для нас пакінуў..."**

Летуценнік без кампрамісаў

Мікалай Тарасікаў. "Кветкі".

Мне здаецца, што Тарасікаў і сваёй няпростай біяграфіяй, і жывапісным іскрамётным майстэрствам, сваім індывідуальным, самабытным мастацтвам у цэлым, **бескампрамісным стаўленнем да любой халтуры ды канфармізму ў творчасці і асабістай верай у новыя формы пластычнага адлюстравання рэчаіснасці не заслугоўвае быць цалкам забытым...**

архіў спадчыны Мікалая Лукіча — ад яго твораў да шматлікіх лістоў ды дакументаў, фатаграфій, чарнавікоў лекцый і аўтабіяграфій, і г.д., — які ў свой час быў перададзены ўдавой мастака. Так што будучым даследчыкам — зялёнае святло...

Мне здаецца, што Тарасікаў і сваёй няпростай біяграфіяй, і жывапісным іскрамётным майстэрствам, сваім індывідуальным, самабытным мастацтвам у цэлым, бескампрамісным стаўленнем да любой халтуры ды канфармізму ў творчасці і асабістай верай у новыя формы пластычнага адлюстравання рэчаіснасці не заслугоўвае быць цалкам забытым. А ўсё, на жаль, да таго і ідзе, тым больш, што людзей, якія блізка ведалі жывапісца, амаль не засталася ў жывых. Хаця не чэзне ў мяне надзея, што пры сённяшнім кіраўніцтве Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, якое вельмі далікатна ставіцца да памяці тых, хто ўнёс уклад у нашу выяўленчую культуру, гэтая справа можа атрымаць годны працяг...

У дадзеным нарысе я паспрабую хаця б трохі закрыць тых "белых плямы", якія да гэтага часу існуюць у біяграфіі Мікалая Лукіча Тарасікава. Разуваю, што, магчыма, гэта сёння не патрэбна маладым мастакам ды мастацтвазнаўцам, каго ўжо мала цікавіць наша мінулае і тым больш нейкія "старыя", якія будавалі фундамент нацыянальнага мастацтва. Але гэта не іх віна, гэта — іхняя бяда, таму што іх у большасці сваёй выходзілі такія ж педагогі — іваны без роду і племені...

Мікалай Тарасікаў нарадзіўся ў Омску. Яго бацька Лука Іванавіч, беларус, родам з Гомеля, быў яшчэ на пачатку XX стагоддзя сасланы ў Сібір за ўдзел у рэвалюцыйным руху як член стачачнага камітэта, які арганізоўваў маёўкі, сходзі, спробы зрабіць замах на губернатараў, і наогул — заклікаў да звяржэння самаўладства. Маці, Алена Фёдарэўна Чыкішава-Тарасікава, — з сібірскіх мяшчан. Дзяды і прадзеды па маці — з данскіх казакоў, якія яшчэ з пугачоўскіх

мяцежных часоў перасяліліся ў Сібір і перайшлі ў купецкае саслоўе.

Хлопчык з ранняга гадоў захапляўся рысаваннем, а незадоўга да рэвалюцыі ягонымі кумірамі сталі Маякоўскі і "кубафутурысты", Хлебнікаў і "будэтляне", паэты — Пікаса і яго паплечнікі-кубісты, Малевіч, экспрэсіяністы: "У іх я бачыў перш за ўсё змагароў са старым руйнівым салонна-модным мастацтвам і фотанатуралізмам, ілжыва-праўдападобным, гладка прыкрым і коўзкім" (з чарнавіка аўтабіяграфіі).

Аднойчы, у пачатку нэпу, гаспадар омскай прыватнай мукамольнай фабрыкі, які дазваляў пра мастацкі талент Колі, замовіў яму шылду з бляхі, даў падрамнік і дзве банкі чорнай ды белай алейнай фарбы. "Гэты заказ я памятаю добра, — успамінаў Тарасікаў. — Тады тата працаваў токарар, заробку не хапала на жыццё, а сям'я была вялікая. Галадалі... Я ж быў ужо пісьменны, сам навучыўся чытаць, ведаў усе лічбы да ста, вельмі спадабалася множанне, але цяпець не мог дзесятковыя дробы. Матэматыку не любіў: занадта мудрагеліста і абстрактна, цьмяна і маркотна. Вось літаратура, гісторыя, геаграфія лічыліся сур'эзнымі навукамі, а чамусьці рысаванне, спевы, фізкультура — так, заняткі легкадумня, для лянівых, ад няма чаго рабіць. Словам, намалюваў я шылду для фабрыкі з відам млына, і атрымаў за гэта цэлы мех мукі. Маці спякала пірагі і бліны, згатавала сапраўдныя пельмені — вось быў сямейны банкет на ўвесь свет!..."

У 1923-м сям'я Тарасікавых перабралася ў Гомель — на радзіму бацькі. Тут Коля скончыў дзевяцігодку і адначасова займаўся ў студыі выяўленчага мастацтва ў выдатнага жывапісца Сяргея Каўроўскага, будучага аўтара знакамітай карціны "Тачыльшчык". Побач вялі ўрокі Г.Ніскі, Л.Русецкі і А.Маневіч. Вынік заняткаў Мікалая быў добры: ён неаднойчы ўдзельнічаў у абласных выстаўках, за што атрымаў некалькі прэміяў, а ў 1927-м на Другой Усебеларускай мастацкай выстаўцы было куплена адразу чатыры яго работы для Дзяржаўнай карціннай галерэі. Двума ж гадамі раней ён паслаў у Маскву на конкурс гравюру "Малочніца", і яе надрукавалі ў часопісе "Рабоче-крэстьянский корреспондент". Гэта быў другі ганарар пасля таго самага "Млына" для мукамольнай фабрыкі...

Пра "Малочніцу" Тарасікаў так успамінаў у сваёй аўтабіяграфіі: "У той час кожны дзень з найбліжэйшай вёскі Весялоўка каля Гомеля да нас насіла малако адна сялянка. У кухні звычайна размяшчалася з бітонам. Цудоўна, малыніча! Я рабіў накіды з натуры, потым абагульняў для графікі. У чыгуначных майстэрнях у вагонным цэху дастаў лінолеум і стаў рэзаць нажом. Потым мой сябра Стараносаў з парасона ўмудрыўся зрабіць спецыяльнае завострыванне, што вельмі аблягчыла работу над гравюрай. На жаль, усе мае эксперыменты загінулі ў час вайны..."

Пасля трох гадоў заняткаў у студыі Тарасікаў, адчуўшы ў сабе вялікі патэнцыяльны магчымасці, паехаў у Віцебск, дзе, паказваючы свае мастакоўскія экзерсісы, адразу быў залічаны на трэці курс мастацкага тэхнікума — у групу педагога Ф.Фогта...

К

Працяг артыкула пра Мікалая Тарасікава чытайце ў наступных нумарах "К".

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
■ Выстаўка мужчынскага касцюма і кунтушовых паясоў з прыватнага збору "Залататканы шойк, бяспэжны па рабоце..." — да 31 кастрычніка.
■ Арт-праект сучасных мастакоў "Zabor" — да 3 кастрычніка.
■ Выстаўка "Рускі акадэмізм. Жываліс XIX ст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі" — да 8 кастрычніка.
■ Выстаўка "Эдо. Сталіца і эпоха. Японская гравюра ўкі-э XVIII — XIX стст. са збору Дзяржаўнага Эмітажа" — да 25 снежня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВОЙ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
Выстаўка:
■ "Падарожныя замалёўкі Кануція Русецкага" — да 30 верасня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўка:
■ Выстаўка "Самабытныя вобразы сучаснасці" — да 25 кастрычніка.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ Ё Г. МАГІЛЁВЕ
г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **28** — "Сівая легенда" (опера ў 2-х дзях) Д.Смоўскага.
■ **29** — "Дон Кіхот" (балет у 3-х дзях) Л.Мінкуса. Пачатак а 19-й.
■ **29** — "Партрэты. Клаўдзія Шульжэнка" (канцэрт лаўрэата Міжнароднага конкурсу, уладальніка медала Францыска Скарыны Алены Сало) — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала імя Л.П. Александровскай). Пачатак у 19.30.
■ **30 верасня** — "Травіята" (опера ў 3-х дзях) Дж.Вердзі.
■ **1 кастрычніка** — "Спартак" (балет) А.Хачатуряна.
■ **2** — "Іаланта" (опера ў 2-х дзях)

Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ "Мастоцтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."
Выстаўкі:
■ "Бацька і сын Крыловы" — да 10 кастрычніка.
■ Выстаўка "Музей шакаладу "Nikolya" — да 9 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Васковыя фігуры" — да 14 снежня.
■ "Аўто на далоні" — да 14 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, Траецкае прадмесце, вул. М.Багдановіча, 9А.

■ Выстаўка "Велізарныя цмокі" — да 30 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

■ Дзіцячы музычны фестываль "Звонкія ноткі" — 1 кастрычніка.
■ Выстаўка, прысвечаная 75-годдзю народнай артысткі Беларусі, опернай спявачкі **Дзятланы Данілюк**, — з 30 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Вялікая і забытая", прысвечаная Першай сусветнай вайне, — да 18 студзеня.
■ Выстаўка люлек "Прадмет годнага адпачынку" — да 1 снежня.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы".
■ Выстаўка "Першая сусветная вайна ў гісторыі адной сям'і" — да 1 кастрычніка.
■ Выстаўка "Даспехі Заходняй Еўропы XVI — XVIII стст." — да 30 верасня.
Партрэтная зала
■ Выстаўка "Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ" (Германія) — да 16 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект "Кроцім у школу разам з Коласам".

Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўкі:
■ Выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з Дня нараджэння Данілы Канстанцінавіча Міцкевіча, "І бачу пройдзенья далі".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
Выстаўка:
■ Выстаўка з нагоды юбілею Музея Янкі Купалы "Майго жыцця бяспмертны цень" — да 17 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

УВАГА! ТУТ МАГЛА Б БЫЦЬ ВАША АФІША!
Звяртайцеся:
+375 17 286 07 97,
+375 17 334 57 41 (факс),
kultura@tut.by

■ Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова "Ад мяне" — да 31 мая 2015.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўкі:
■ Мастоцкая выстаўка твораў Волгі Дзёмкінай (Ліён) і Жаклін Вернэр (Парыж) "Sarabande — вечны танец" — да 5 кастрычніка.
■ Выстаўка Зоі Луцэвіч "Водар кахання" — да 5 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
Выстаўка:
■ Выстаўка "Gloria Patria" — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культуры з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да верасня 2015.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.

Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва".
Выстаўка:
■ Даследчы выставачны праект "Дыялог эпох. Інтэрпрэтацыі" — да 10 кастрычніка.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Музей шакаладу "Nikolya" — да 26 кастрычніка.
■ Выстаўка, прысвечаная 95-годдзю стварэння Гомельскага палацава-паркавага ансамбля, "Музею — 95" — да 16 лістапада.
■ Фотапраект "Алеямі Гомельскага парку" — да 5 кастрычніка.
■ Міжнародны выставачны праект "Рэчы паміж жыццём і смерцю", падрыхтаваны Музеем Арміі Сталгольма, — да 16 лістапада.

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзечку СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

"Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Кнігі, у якіх захоўваецца час..." (лепшыя выданні сяр. XVII — пач. XX стст.) — да 1 кастрычніка.
■ "Рэтра-Гомель" — да 24 кастрычніка.
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крыміналістыкі".
■ Лакальная экспазіцыя "Ваенна-санітарны вагон".
■ Выстаўка з Бранскай універсальнай бібліятэкі імя Ф.Цютчова "Дарогамі вайны" — 16 кастрычніка.

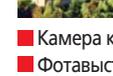
ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.
■ "Крылы над Лідай" — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Выстаўка "Як жылі нашы продкі".
■ Выстаўка "Чарадзейны Куфар".
■ Выстаўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы "Сустрэча пакаленняў".
■ Персанальная выстаўка П.Цімафеева "Драматычнасць сярэдняга плана. Час жывых".
■ У рамках праекта "Выток Нёмана — выток духоўнасці" — калектыўная выстаўка "Абуджэнне".
■ Выстаўка дэкаратыўна-прыкладной творчасці А.Чуўюравай (Сярко) "Частка маёй душы".
■ "Вайны свяшчэнныя старонкі" — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.
■ Выстаўка "Старонкі непа-100роннай Вялікай вайны на Лідчыне".

ЛІДСКІ ЗАМАК

■ Камера катаванняў.
■ Фотавыстаўка "Захаваем на вякі".
■ Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў.
■ Фотавыстаўка "Археалагічныя знаходкі Лідскага замка".
■ Выстаўка рэплік "Зборя Вялікага Княства".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка твораў Ганны Сілівончык "Шыварат-наыва-рат" — да 4 кастрычніка.
■ Графіка польскага мастака Януша Акермана — да 4 кастрычніка.

Пачатак аб 11-й.
■ **4** — "Цалуй мяне, Кэт!" (мюзікл у 2-х дзях) К.Портара. Пачатак а 19-й.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ Адрывіццё XIX сезона
■ **28 верасня, 1 кастрычніка** — "Цудоўная скрыня з зялёным гарошкам" па матывах шведскіх казак. Пачатак у 10.30 (1), аб 11-й (28) і а 13-й.
■ **28 верасня** — "Скрыпка дрыгвы й верасовых пусцічаў" У.Караткевіча. Пачатак а 18-й.
■ **2 кастрычніка** — "Дапытлівы слонік". Пачатак а 12-й.
■ **3, 4** — "Церам-церамок" С.Маршака. Пачатак а 10-й (3) і аб 11-й (4).

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

Гастролі Карагандзінскага акадэмічнага тэатра музычнай камедыі (Казахстан):
■ **27** — "Русалачка" Р.Калошына, Я.Жураўлёва. Пачатак аб 11-й.
■ **27** — "Вясёлая ўдава" (аперэта ў 2-х дзях) Ф.Легара. Пачатак а 19-й.
■ **28** — "Снежная каралева" А.Ганчарова. Пачатак аб 11-й.
■ **28** — "Труфальдзіна" А.Колкера. Пачатак а 19-й.
■ **29 верасня, 2 кастрычніка** — "Сабака на сене" Г.Гладкова.
■ **30 верасня** — "Хітрыкі Ханумы" Г.Канцэлі.
■ **1 кастрычніка** — "Мая чароўная лэдзі" (мюзікл у 2-х дзях) Ф.Лоу.
■ **3** — "Бялдэра" (аперэта ў 2-х дзях) І.Кальмана.
■ **4** — "Папалушка" У.Шыбаева.

"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.
■ **27** — "Шабаны" паводле рамана А.Бахарэвіча "Шабаны. Гісторыя аднаго знікнення".
■ **29 верасня** — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага.
■ **1 кастрычніка** — "А калі зайтра няма" Дз.Багаслаўскага.
■ **2** — "Нямое каханне" — аўтарскі праект Ігара Сігова.
■ **3** — "Тры Жызні" А.Курэйчыка.
■ **4** — "Два чароўныя парасоны (Стойкі алавяны Салдацік)" С.Навуменка. Пачатак а 12-й.
■ **4** — "Адамавы жарты" С.Навуменка. Пачатак а 19-й.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

П.Чайкоўскага.
■ **3, 4** — "Жар-птушка" І.Стравінскага — урачыстае адкрыццё Міжнароднага форуму тэатральнага мастацтва "ТэАрт".
■ **3, 4** — "Шахразода" (балет у адной дзеі) М.Рымскага-Корсакава.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.

■ **27** — Юбілейны вечар народнага артыста Беларусі **Генадзя Гарбука**.
■ **28** — "Паўлінка" Янкі Купалы.
■ **30 верасня, 1 кастрычніка** — "Дон Жуан" Ж.-Б. Мальера.
■ **2** — "Вячэра з прыдуркам" (каме-дыя) Ф.Вэбера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ